Zdravotně sociální fakulta
Faculty of Health and Social Sciences

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
University of South Bohemia in České Budějovice

Možnosti pomoci při výskytu vybraných sociálně patologických jevů v rodině

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Studijní program:
SOCIÁLNÍ POLITIKA A SOCIÁLNÍ PRÁCE

Autor: Lenka Šafránková

Vedoucí práce: Mgr. Veronika Benešová, Ph.D.

České Budějovice 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci s názvem ***„Možnosti pomoci při výskytu vybraných sociálně patologických jevů v rodině“*** jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby bakalářské/diplomové práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé bakalářské/diplomové práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne *2.května 2019* **……**

Lenka Šafránková

Poděkování

Ráda bych poděkovala své vedoucí bakalářské práce, Mgr. Veronice Benešové, Ph.D., za odborné vedení a cenné rady při vedení bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat své rodině za podporu a informantům za jejich spolupráci a drahocenný čas.

Možnosti pomoci při výskytu vybraných sociálně patologických jevů v rodině

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá rodinami, u kterých se vyskytl sociálně patologický jev. Hlavním cílem bylo zmapovat vhodné instituce v Českých Budějovicích, na které se mohou rodiny s dětmi při výskytu sociálně patologických jevů obrátit, v případě jejich zájmu o pomoc. Dílčím cílem bylo, jak mohou vybrané instituce rodinám pomoci. Výzkumné otázky byly, jaká zařízení mohou těmto rodinám pomoci, jak zaměstnanci ve vybraných institucích vnímají postupy pomoci a také, jak vnímají možnosti pomoci a dále, s jakými sociálně patologickými jevy se nejčastěji na instituce klienti obracejí. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část je orientována na vysvětlení základních pojmů. Je zaměřena na vysvětlení vybraného rizikového chování, jeho příčin, také pojem rodina, funkce rodiny a další pojmy spojené s tímto tématem. Také jsem vysvětlila pojem sociální služby, jejich poskytování a dělení těchto služeb. Pro výzkum byla zvolena kvalitativní výzkumná strategie, metoda dotazování, technika polostrukturovaný rozhovor. Nejdřív jsem zmapovala vhodné instituce v Českých Budějovicích, metodou sekundární analýza dat. Poté jsem vedla rozhovory se sociálními pracovníky a pracovnicemi z vybraných institucí v Českých Budějovicích, kde nabízejí pomoc těmto rodinám. Výzkumný soubor tvořilo šest sociálních pracovníků nebo pracovnic poskytujících sociální poradenství nebo další sociální služby, jež jsou určeny pro rodiny s dětmi. Z výzkumné části je patrné, že institucí pro pomoc rodinám v Českých Budějovicích je několik a pracovníci vnímají, že pomoc je dostatečná. Přínosem této práce je přehled o sociálních službách nabízených těmto rodinám a lepší představa o sociální práci s nimi.

Klíčová slova

Rodina; rizikové chování; sociální služba; sociální pracovník; klient

The possibilities of support to families with the occurrence of selected pathologial phenomena

Abstract

This bachelor thesis deals with the occurrence of pathological phenomena within families. The main aim of this thesis is to map institutions in the city of České Budějovice which the families with children with socially pathological phenomena can approach in order to obtain assistance. The secondary aim is to present the means of assistance these institutions have to offer. The research questions were what devices can be of help to such families, how the means and procedures are perceived by the employees of such institutions and with which pathological phenomena such families approach the institutions. The thesis is divided into two parts, theoretical and practical. The theoretical part is focused on defining the basic terms and explaining risk behavior and its causes. The thesis further defines terms such as family and functions of family, social service and other related terms. The terms social service, its usage and its dividing are also defined. For this research the qualitative research strategy, method of questioning and technique of half structured interview were chosen. Firstly, suitable institutions in České Budějovice were mapped with the secondary data analysis method. The interviews were conducted with social workers from certain institutions in České Budějovice where support to such families is offered. The research group consisted of six social workers offering social counseling and other social services which are dedicated to families with children. It is obvious, based on the practical part, that the number of such institutions in České Budějovice is high and the workers believe that the help is sufficient. The contribution of this thesis is that it presents an overview of social services families are offered and a better conception of the social work in general.

Key words

Family; risk behavior; social service; social worker; client

Obsah

Úvod **7**
1 Teoretická část **8**
1.1 Sociálně patologické jevy (rizikové chování) 8
1.1.1 Druhy rizikového chování 10
1.1.2 Vybrané druhy rizikového chování 11
1.1.3 Příčiny vybraného rizikového chování 13
1.2 Rodina 15
1.2.1 Funkce rodiny 15
1.2.2 Typologie rodiny 16
1.2.3 Úloha rodin u dětí 17
1.3 Sociální služby 19
1.3.1 Poskytování sociálních služeb 20
1.3.2 Dělení sociálních služeb 21
1.3.3 Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi 23
2 Praktická část **25**
2.1 Cíl práce 25
2.2 Výzkumné otázky 25
3 Metodika **27**
3.1 Metody a techniky sběru dat 27
3.1.1 Výzkumný soubor 28
3.1.2 Realizace výzkumu 28
4 Výsledky **30**
4.1 Zmapované instituce 30
4.2 Výsledky rozhovorů s pracovníky organizací 38
5 Diskuse **54**
6 Závěr **60**
Seznam použitých zdrojů **62**
Přílohy **70**
Seznam použitých zkratek **75**

Úvod

Předmětem této práce současný stav pomoci rodinám, kde se vyskytuje či vyskytl sociálně patologický jev. Problematika současné rodiny se stává závažnější, pokud vezmeme v potaz, jaký má vliv na dítě rodina, kde se vyskytl sociálně patologický jev. Dle mého názoru má totiž rodina stále nezastupitelnou úlohu při socializaci a výchově dětí. V současnosti je však rodina často charakterizována jako nestabilní zázemí. Práce je rozdělena na dvě části. První část je teoretická, kde jsem se zabývala především vysvětlením základních pojmů, problematiky, která s mou prací souvisí. Teoretická část je čerpána z odborné literatury, která je uvedena na konci mé práce. Teoretická část je rozdělena do tří podkapitol. První podkapitola definuje sociálně patologické jevy (rizikové chování), poté definuji pojmy, druhy sociálních patologií (rizikového chování), druhy vybraného rizikového chování a jeho příčiny. Ve druhé podkapitole se zabývám pojmem rodina a co s tímto pojmem souvisí, význam rodiny, funkce a typologie rodiny. Také jednu podkapitolu věnuji úloze rodin u dětí. Ve třetí podkapitole teoretické části se zabývám sociálními službami, v této části jsem se řídila hlavně zákonem č. 108/2006 Sb., což je zákon o sociálních službách. Do těchto podkapitol jsem zařadila poskytování sociálních služeb a dělení těchto služeb. V další podkapitole jsem se věnovala sociálně aktivizačním službám pro rodiny s dětmi. Při zpracování teoretické části jsem čerpala z odborné literatury převážně se sociologickým, psychologickým a pedagogickým zaměřením. Teoretická část navazuje na praktickou část. Jedním z cílů praktické části je zmapovat vhodné instituce v Českých Budějovicích, na které se mohou rodiny s dětmi při výskytu sociálně patologických jevů obrátit, v případě jejich zájmu o pomoc. Tyto vhodné instituce jsem zmapovala pomocí metody sekundární analýza dat. V praktické části je dalším mým cílem ve vybraných institucích zjistit, jakou pomoc nabízejí při výskytu vybraných sociálně patologických jevů v rodině. Tato část je zpracována kvalitativní výzkumnou strategií, metodou dotazování. Techniku jsem použila polostrukturovaný rozhovor. Výběrový soubor tvořili sociální pracovníci nebo pracovnice ve vybraných institucích v Českých Budějovicích nabízejících pomoc při výskytu vybraných sociálně patologických jevů v rodině. Ráda bych mou bakalářskou prací přispěla k lepšímu přehledu o sociálních službách, jež jsou určeny pro rodiny s dětmi, kde se vyskytla sociální patologie a lepší představu o sociální práci s těmito rodinami. Dále bych chtěla, aby tato práce určila bližší pochopení problematiky rizikového chování v rodině a jejího řešení.

1 Teoretická část

1.1 Sociálně patologické jevy (rizikové chování)

Původní význam sociálních patologií zahrnoval velkou oblast sociálních jevů. Herbert Spencer tyto jevy zavedl do sociologie. Spencer také poukazoval na souvislosti mezi životem přírody a společenským životem. Podle Spencera je společnost podobou biologického organismu (Mátel 2015, In: Bednárik, 2009). Od počátků do poloviny 60. let 20. století sociální patologie byla součástí sociologie a zasloužila se o zkoumání negativních sociálních jevů (Sochůrek, 2009). Sociální patologie pochází z latinského slova pathos, což v překladu znamená utrpení či choroba. Dle Fischera a Škody (2009) jde o souhrnné označení nezdravých, abnormálních a obecně nežádoucích společenských jevů. V současnosti si pod názvem sociální patologie představíme: *1. Soubor takových jevů ve společnosti, které vykazují znaky deviace (odchylky od normy) a zároveň jsou společensky nežádoucí. 2. Soubor a systematickou nauku vícero vědních disciplín, zejména sociologie, sociální práce, kriminologie a sociální pedagogiky, kterých předmětem zkoumání jsou deviantní, společensky škodlivé jevy ve společnosti* (Mátel, 2015, s. 8). V současné době může být tento pojem nahrazován pojmem rizikové chování nebo také sociální dezorganizace (Fischer a Škoda, 2014). Za rizikové chování či aktivity můžeme považovat takové činnosti, *které zapříčiňují prokazatelný nárůst sociálních, psychologických, zdravotních, vývojových, fyziologických a dalších rizik pro jedince, pro jeho okolí anebo pro společnost* (Dolejš a Orel, 2017, s. 29, In: Dolejš, 2010). Dolejš a Orel (2017) dodávají, že rizikové chování se nejčastěji projevuje v období adolescence, které je nejdynamičtější vývojovou etapou. Tato etapa je řazena mezi 15-22 let věku jedince. Nielsen Sobotková et al. (2014) charakterizují rizikové chování jako zdraví a život ohrožující chování dospívajících.

Pojmy: Zde uvedu vysvětlení několika pojmů, které souvisí s rizikovým chováním. **Sociální norma** tento pojem znamená, že různé společnosti mají různé normy přijatelného chování. Normy chování mají svůj toleranční limit. To je limit, který jedinec či společnost nemůže překročit, jinak jsou zde určeny sankce. Tyto normy jsou také dány zákony a nařízeními vlády (Sochůrek, 2009). Podle autorek Drábové a Zubíkové (2007) jsou sociální normy pravidla, která usměrňují chování lidí v určitých

situacích.

Sociální sankce je podle Urbana (2017) opatření, které vede k prosazení a posílení daných norem. Dále je to reakce jedince či skupiny, jejímž cílem je zajistit dodržování norem. Reakce společnosti může být formou odměny za dodržování normy (pozitivní sankce) nebo formou trestu za porušení normy (negativní sankce). Další dělení sociálních sankcí je formální (to jsou ty sankce, které jsou oficiálně stanovené a vymáhané sankce) a neformální (sankce odehrávající se v interpersonální rovině, při osobní interakci). Do pozitivních sankcí patří např. pochvala, ocenění. Do negativních sankcí patří, např. tresty na škále od rodičovského pokárání až po uvěznění (Fischer a Škoda, 2009).

Normalita je stav jedince, společnosti či skupin, který odpovídá uznávaným hodnotám a pravidlům té dané společnosti či státu (Drábová a Zubíková, 2007). Podle Matouška (2016) je normalita stav, který je v souladu s normami, které platí určité době, v určitém čase a v určité společnosti.

Abnormalita dle Jandourka (2012), jde o vlastnost, kterou se bytost odlišuje od toho, co je normální či typické. Abnormalita může být také odchylka tělesného vzhledu nebo způsobu chování od toho, které je všeobecně uznáváno jako norma. Kroupová et al. (2016) tento pojem definují jako signifikantní nenormálnost, odchylnost nebo zvláštnost, ovšem může to být také odchylka od stavu zdraví nebo také od norem a hodnot uznávaných danou společností.

Sociální kontrola u tohoto pojmu Novotná (2008) uvádí, že sankce není trestem, ale spíše signálem, který říká něco jako: „tohle se nedělá“, či „tohle je nenormální“. Pokud je deviant schopen tento signál přijmout, pak je zde určitá pravděpodobnost, že bude v budoucnu jednat podle povolení či předpisu. Holá et al. (2013) tento pojem charakterizovali jako techniky určitých zvláštních „nástrojů“, kterými se působí na jedince i na společnost. Ale především, je sociální kontrola podle ní sociální proces, při kterém se předávají lidem určité standardy a sociální vzorce chování. Je to souhrn všech mechanismů, které zajišťují určitý řád a stabilitu celé společnosti.

Existují čtyři mechanismy sociální kontroly: formální mechanismy sem patří státní a obecní policie; státní zastupitelství; soudnictví; vězeňství; profesní komory; státní správa a územní samospráva; zájmová samospráva. Dále jsou to neformální mechanismy rodina; přátelé; sousedé; masová média a reklama; veřejné mínění. Třetími mechanismy jsou vnější mechanismy, kam patří policie; soudnictví; vězeňství; násilí, hrozba násilí; masová média a reklama. A poslední jsou vnitřní mechanismy, a to jsou

seberegulace; svědomí; osobité zvnitřňování a osvojování si hodnot a norem (proces interiorizace, též internalizace); víra (Urban, 2011).

Toleranční limit jsem již okrajově zmiňovala. Sochůrek (2009) uvádí, že v žádné společnosti není přesně dodržována jedna norma všemi stejně. Jedinci i skupiny tolerují v různé míře drobné odchylky. Tato škála tolerance se nazývá toleranční limit. Toleranční limit znamená ochotu a schopnost společnosti tolerovat určité formy, způsoby chování, které vybočuje z obecně přijaté sociální normy. Např. pití alkoholu, někde se může pít alkohol omezeně (společnost to toleruje), někde se naopak nemůže pít vůbec (společnost pití alkoholu netoleruje).

1.1.1 Druhy rizikového chování

Nielson Sobotková et al. (2014) řadí mezi rizikové chování mládeže: záškoláctví (nejčastěji je důsledkem touhy po dobrodružství či experimentu); lhaní (společností není dosud vnímáno jako dostatečně rizikové); agresivita, agresivní chování; šikana, kyberšikana a násilné chování; obecně kriminální jednání (do této skupiny patří hlavně krádeže); vandalismus (nejčastěji poškozování majetku školy, věci spolužáků či ničení veřejného majetku); závislostní chování (legální návykové látky, např. alkohol a cigarety a nebo nelegální návykové látky, např. gambling, problémy spojené s užíváním PC); rizikové chování na internetu (nevhodné či nelegální stránky, oslovení cizí osobou); rizikové sexuální chování (předčasný pohlavní styk, promiskuita či náhodné známosti); rizikové chování v dopravě (neznalost dopravních předpisů, vliv návykových látek); extrémně rizikové sporty, hazardní aktivity (hazardní aktivity na rozdíl od extrémních sportů jsou považovány za vědomé hazardování s reálným rizikem smrti, např. v dnešní době jízda mezi vagony metra či vlaku); extremismus; xenofobie, rasismus, intolerance a antisemitismus. Avšak podle Smolíka (2010) je nejvíce rizikové chování zastoupeno těmito oblastmi rizikového chování (nutno dodat, že Smolík rizikové chování spojuje se subkulturami mládeže): rizikové chování v oblasti zneužívání návykových látek; rizikové chování spjaté se sexuálním chováním a rizikové chování v oblasti psychosociálního vývoje. Smolík (2010) ještě dodává, že jednotlivé skupiny rizikového chování se mohou vzájemně ovlivňovat. Podle Drábové a Zubíkové (2007) rizikové chování může vést k poškozování zdraví, rozpadu rodinných či sociálních vztahů, k neschopnosti pracovat, starat se o rodinu či k trestné činnosti. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy v rámci strategie a koncepce v dokumentu

Národní strategie primární prevence na období 2019-2027, se zaměřuje prioritně na předcházení rozvoje rizik, zejména k těmto: agrese, šikana, kyberšikana a další rizikové formy komunikace prostřednictvím multimédií (násilí, domácí násilí, krizové situace spojené s násilím, vandalismus, intolerance, antisemitismus, extremismus, rasismus a xenofobie, homofobie, krádeže, loupeže, vydírání, vyhrožování); záškoláctví; závislostní chování (užívání různých typů návykových látek, netolismus, gambling); rizikové sporty a rizikové chování v dopravě, prevence úrazů; spektrum poruch příjmu potravy; negativní působení sekt; sexuální rizikové chování (MŠMT, © 2019-2027). Rizikové chování zahrnuje rozmanité formy chování, představuje různé typy chování, které se pohybuje na škále extrémních projevů „běžného chování“ (např. adrenalinové sporty) až po chování, které hraničí s patologií (např. nadměrné užívání alkoholu a cigaret) (MŠMT, © 2019-2027). Někdy v dětech rizikové chování mohou vyvolat sami rodiče, např. poskytování alkoholu rodiči jejich malým dětem, může být spojeno s rizikovým pitím dospívajících (Johnston et al., 2018). Fischer a Škoda (2014) uvádějí ještě další, novodobé formy rizikového chování, a to: netholismus (závislost na internetu); oniomanie (závislost na nakupování); nomofobie (závislost na mobilních telefonech) či workoholismus (závislost na práci).

1.1.2 Vybrané druhy rizikového chování

Z předchozí kapitoly, kde jsem uvedla druhy rizikového chování, jsem si tři vybrala, a ty jsem použila ke svému výzkumu. Vybrala jsem si: záškoláctví, šikanu, a agresivní chování. Tyto tři typy rizikového chování jsem si vybrala z toho důvodu, že spolu úzce souvisí. Minimálně dvě z nich se odehrávají ve školním prostředí. A chování dítěte ovlivňuje v první řadě rodina, ale poté školská zařízení (školka, škola). Zde uvedu vysvětlení těchto tří typů rizikového chování. Záškoláctví můžeme charakterizovat jako úmyslné zameškávání školního vyučování, kdy žák nechodí do školy, většinou bez vědomí rodičů (Martínek, 2015). Kvintová a Pugnerová (2016) záškoláctví charakterizují jako jev, kdy se žák úmyslně, aniž by měl omluvitelný důvod a bez vědomí a souhlasu rodičů nezúčastňuje vyučování a zdržuje se mimo domov. Dolejš a Zemanová (2015) zmiňují, že záškoláctví může být spojeno s přestupky proti vyučujícím projevující se vzdorem či odmlouváním. Martínek (2015) poukazuje, že záškoláctví se projevuje u dětí, kteří mají negativní vztah ke škole, ale i u dětí, které jsou mimořádně nadané. Podle Čapka (2014) záškoláctví můžeme rozdělit na:

záškoláctví, které má impulzivní charakter, dítě předem neplánuje, že nepůjde do školy, ale reaguje náhle, nepromyšleně odejde během vyučování. Tento druh záškoláctví může trvat až několik dnů, než rodiče zjistí, že jejich dítě nechodí do školy. Druhým druhem záškoláctví je plánované (účelové) záškoláctví, kdy dítě předem plánuje odchod ze školy (Čapek, 2014). Martínek (2015) také rozlišuje záškoláctví impulzivního charakteru a záškoláctví účelové (plánované). Šikana je *ubližování někomu, kdo se nemůže nebo nedovede bránit* (Janošová a Říčan, 2010, s. 21). O šikaně mluvíme tehdy, když jde o opakované jednání, může být však i šikana jednorázová. Jednání, které označujeme šikanou, je ubližování mezi těmi, kteří jsou ve stejném postavení, např. ve škole mezi žáky a studenty, ve sportovním oddíle mezi sportovci, ale i ve vězení mezi vězni či na pracovišti mezi spolupracovníky (Janošová a Říčan, 2010). Janošová et al. (2016) definují šikanu jako určitý typ agresivního jednání a chování, které probíhá za specifických podmínek. Janošová a Říčan (2010) uvádějí dva druhy šikany, a to přímou a nepřímou šikanu. Přímá šikana je velmi rozsáhlá, spočívá zejména: v působení bolesti (bitím, kopáním); v ponižující tělesné manipulaci (nucením jíst něco odporného); v poškozování a braní osobních věcí; ve slovním napadání (nadávkami, posměchem); v zotročování. Nepřímá šikana spočívá v sociální izolaci spolužáka, se kterým se nemluví a ostatní spolužáci ho neberou na vědomí (Janošová a Říčan, 2010). Baverstocková a Hines (2014) uvádějí, že šikana má mnoho podob, pokud je přítomen záměr a dochází-li ke ztrátě sebeúcty, mohou být znakem šikany, např. tyto: nadávky, sexistické poznámky, ničení věcí, zneužívání fyzické slabosti, ignorování, ztrapňování, výhružky nebo vydírání, agresivita, fyzické násilí. Dalšími formami šikany může být: mobbing, bossing či kyberšikana. U šikany rozlišujeme agresora a oběť. Agresor má deficit v jeho duchovním a mravním vývoji a nikdo mu nedal jasně najevo, co nesmí dělat (Kvintová a Pugnerová, 2016). Oběť, která bývá šikanována, bývá nějak znevýhodněna. Obětí může být prakticky kdokoliv, ale „typické oběti“ bývají pouze ti nejslabší jedinci ze slabých (Kvintová a Pugnerová, 2016). Agresivní chování neboli agrese tímto termínem označujeme jednání, kterým se projevuje násilí vůči objektu nebo nepřátelství se záměrem ublížit (Martínek, 2015). Martínek (2015) rozlišuje ještě pojem agresivita, který znamená mít vlastnost nebo postoj k agresi. Podle Fischera a Škody (2014) je agrese chování, které úmyslně poškodí jiný organismus (zvíře, člověka) nebo neživý předmět. Kopecká (2015) dodává, že agresivním chováním jedinec porušuje sociální normy, omezuje práva a narušuje integritu živých bytostí i objektů. Můžeme rozlišit několik druhů agrese, a to sice: instrumentální (je vědomá

a promyšlená s plánem možných důsledků, důsledky jsou vedlejší, důležitější je dosažení cíle) a emocionální (tato agrese je zlostná, při této agresi je přítomen afektivní emocionální stav, jedinec nechce nic získat, pouze se chce „vybít“) (Kopecká, 2015). Kopecká (2015) rozlišuje agresi z praktického hlediska: přímá agrese (může být fyzická i verbální) a nepřímá agrese (spočívá v přenesení na majetek oběti); agrese verbální a fyzická. Martínek (2015) jako hlavní rozlišuje tři směry agrese: agrese vybitá na neživém předmětu (ve školním prostředí velmi častá, terčem útoku jsou školní pomůcky nebo školní vybavení); agrese vybitá na zvířeti (agrese vybitá na „domácím mazlíčkovi“ nebo na společném zvířeti ve škole, dětském domově) a autoagrese (agrese jedince namířená proti sobě samému, může skončit až sebevraždou). Další druhy agrese uvádí Martínek (2015) tyto: fyzická aktivní přímá agrese; fyzická aktivní nepřímá agrese; fyzická pasivní přímá agrese; fyzická pasivní nepřímá agrese; verbální aktivní přímá agrese; verbální aktivní nepřímá agrese; verbální pasivní přímá agrese; verbální pasivní nepřímá agrese. Také i tento autor dodává, že existuje agrese emocionální, frustrační a instrumentální.

1.1.3 Příčiny vybraného rizikového chování

Kukla (2016) ve své knize uvádí faktory, které zapříčiňují obecně rizikové chování. Zdroje rizikového chování podle Kukly (2016) mohou tedy být: biologické faktory, kam patří zejména dědičná zátěž; vrozené nebo získané defekty, do těchto faktorů můžeme zahrnout i psychiatrické diagnózy. Dále ještě Kukla (2016) uvádí psychické faktory, rizikové chování bývá v tomto případě dlouhodobě prožívanou úzkostí, frustrace a depresivních stavů nebo to také mohou být obranné reakce na prožitá traumata či jiné nepříznivé životní události. Poslední faktory dle Kukly (2016) jsou společenské, které jsou ovlivněny vazbou mezi jedincem a společností. Já však v této podkapitole uvedu příčiny vybraného rizikového chování, což znamená: záškoláctví, šikana a agresivní chování. Martínek (2015) uvádí tři základní skupiny příčin záškoláctví, a to sice: negativní vztah ke škole (mají děti, kterým učení nejde, a proto mohou být terčem posměchu jak od spolužáků, tak od učitelů); vliv rodinného prostředí (může být spojen s vysokými nároky rodičů na dítě nebo střídání různých způsobů výchovy); trávení volného času a vliv party (mnohdy je záškoláctví podmínkou k přijetí do party, místo školy tráví čas jedinci spolu v partě). Geisslerová (2012) poukazuje, že záškoláctví je obecně vnímáno jako neochota podřizovat se pravidlům a touha po svobodě. Mnohdy

má však záškoláctví hlubší a opodstatněné důvody, jako např. špatný prospěch ve škole, ponižování či šikana, rodinné problémy. Tato autorka dodává, že pokud se týká záškoláctví středoškoláka, může být příčinou špatně zvolený studovaný obor. Příčiny šikany, jak uvádějí Janošová a Říčan (2010), jsou individuální, dány vlastnostmi agresora a vlastnostmi oběti, tyto vlastnosti bývají trvalé. Mezi běžné příčiny šikany (hlavně motivy agresora) řadí Janošová a Říčan (2010) „bavení" třídy, chlapci se předvádějí před dívkami, sadistické uspokojení z týrání jiného jedince, pocit moci a nadřazenosti (což může být kompenzace pocitu méněcennosti) či upevnění moci agresora. Jednou z příčin šikany může být nadměrná potřeba šikanujících dětí, vynucovat si dodržování norem a pravidel, a trestat děti, které tyto normy a pravidla nedodržují (Janošová et al., 2016). Šikana také může sloužit k naplnění psychosociálních potřeb, což znamená, že může přispívat k pocitu vlastní hodnoty, bezpečí či začlenění se do skupiny. K naplnění těchto potřeb šikanu využívají děti, které nejsou schopny naplnit tyto potřeby jiným způsobem, nebo když šikana pro ně představuje ten nejjednodušší způsob k získání těchto potřeb (Janošová et al., 2016). Jako další možné příčiny šikany Janošová et al., (2016) uvádějí zdroj zábavy nebo snadný způsob získání žádoucích, ale i nedostupných věcí skrze oběť. Příčiny agrese Helus (2018) uvádí tyto: příčiny biologické (tendence k agresi jsou vrozené); příčina naučenosti agrese (tento typ agrese je dán výchovou, důraz je v naučenosti, a to: přímým zpevňováním, zástupným zpevňováním a identifikací s agresorem); frustrace jako příčina agrese (agresor je frustrovaný a strádá kvůli překážce, která mu znemožňuje splnit dosažení cíle) a poslední příčinou mohou být situační vlivy (např. dostupnost zbraní a reklamy vyzdvihující jejich dokonalost, vliv médií). Kelnarová a Matějková (2010) uvádějí motivy, které zapříčiňují agresi, a to: motiv upoutání pozornosti (agresor touží být středem pozornosti); motiv zabíjení nudy; motiv „Mengeleho" (agresor zkoumá, co oběť vydrží); motiv žárlivosti (agresor např. závidí žákovi přízeň učitelů a mstí se mu); motiv prevence (bývalá oběť se přidává k agresorovi, jen aby předešla znovu týrání) a motiv vykonat něco velkého (neúspěšní lidé se stávají agresory, aby byli v něčem úspěšní).

1.2 Rodina

Rodina je uznávanou jedinečnou jednotkou v čase, která se vyznačuje jistou sociální organizací v mnohočetných formách (Štěrbová, 2013, s. 12, In: Cigoli & Scabini, 2006). Štěrbová (2013) dále dodává, že rodina může být v globálním kontextu definována jako konstelace nejméně dvou důvěrných osob žijících v těsné blízkosti, majících emocionální vazby (pozitivní či negativní), historii a předvídatelnou budoucnost. Rodina je obecně chápána jako *nejpůvodnější, nejpřirozenější a nejdůležitější lidská skupina a instituce, jako ekonomická jednotka i jako základní stavební prvek sociálních struktur* (Reichel, 2008, s. 177). Rodina zajišťuje biologické potřeby, emoční zázemí, pocit bezpečí a je prvním místem socializace, ve kterém se vytváří základy postojů, názorů či hodnotových systémů (Mahrová et al., 2008). Rodina založená na tradičním manželském svazku, i nadále důležitou formou dnešní rodiny, přestala však být formou výlučnou a platnou. Manželé pozdní doby byli nahrazeni obecnějším pojmem, jímž jsou partneři (Mlčoch, 2014). Šišková (2016) definuje rodinu jako zvláštní skupinu, která může mít podobu malé skupiny (ta má dva až čtyři členy) až po podobu velké skupiny (ta může mít až deset členů). Rodina je podle nich také strukturovaná, každý člen dobře ví, kdo má v rodině největší autoritu a nejvíce kompetencí. Rodina má podle Šiškové (2016) také velmi pevné intimní vztahy, které jsou důvodem silných emocí, jak pozitivních, tak negativních. Rodina tedy není uzavřená jednotka, ale důležitě působí na rodinu i vnější prostředí (jako je např. vzdálené příbuzenstvo, sousedé, školní a pracovní prostředí nebo přátelé).

1.2.1 Funkce rodiny

Existují určité funkce rodiny, ve vztahu k dítěti můžeme rozlišovat tyto: biologická, výchovná, emocionální, socializační, ekonomická a kulturní. Když rodina řádně plní všechny svoje funkce, nazýváme ji rodinou funkční (Mahrová et al., 2008). Rodinu, kde se vyskytují závady v oblasti plnění základních rodinných funkcí Mahrová et al. (2008) definují jako problémovou rodinu, avšak zatím tento rodinný systém nenarušuje zdravý vývoj dítěte. Závažnější situace nastává v rodině dysfunkční, kde nejsou řádně plněny základní funkce rodiny a tím je částečně ohrožena výživa, zdraví nebo rozvoj psychiky a osobnosti dítěte. V rodině afunkční pak dle Mahrové et al. (2008) nejsou základní funkce rodiny plněny vůbec a tím je ohroženo zdraví dítěte, někdy i jeho život. Dále se

můžeme setkat s rodinou rekonstruovanou, kde je jeden z manželů biologickým rodičem dítěte a druhý nikoli. Tento typ rodiny může být plně funkční, ale také může vykazovat různé stupně neplnění základních funkcí rodiny (Mahrová et al., 2008). Reichel (2008) také uvádí funkce rodiny, zcela základní funkcí je podle něj funkce socializační, avšak poté se dívá na funkce rodiny ze širšího úhlu, vidí rodinu nejen jako sociální prostředí, v němž jedinec vyrůstá a socializuje se, ale také jako součást většího sociálního celku a společnosti, ve které rodina funguje a existuje a vůči ní plní určité funkce. Reichel (2008) proto uvádí dále tyto funkce rodiny: sociálně-reprodukční, kulturně-reprodukční, biologicko-reprodukční, ekonomická, terapeuticko-pečovatelská, výchovně-vzdělávací a obranná.

1.2.2 Typologie rodiny

Rozlišujeme také úplnou rodinu, což je rodina, kde je charakteristickým znakem soužití muže a ženy s jejich potomkem či potomky. A rodinu neúplnou, která je redukovaná rozvodem, případně smrtí jednoho či obou rodičů, nebo se jedná o svobodnou matku s dítětem nebo dětmi (Reichel, 2008). Dále rozlišujeme rodinu nukleární (atomární, manželská) a rodinu vícegenerační (rozšířená). Nukleární rodina znamená, že jejími hlavními členy jsou manžel, manželka a jejich neprovdané děti (Jiránek et al., 2009). Tento typ rodiny je charakterizován jako malá skupina (Reichel, 2008). Vícegenerační rodina, kde všichni členové žijí v jednom domě (Hargašová a Novák, 2007). Tento typ dle Reichela (2008) bývá nejčastěji třígenerační. Dále Reichel (2008) uvádí, že vícegenerační rodiny zahrnují nukleární (případně i neúplnou) rodinu rodičů a nukleární (někdy též neúplnou) rodinu jejich alespoň jednoho dospělého dítěte. Vícegenerační rodina však také může představovat nukleární rodinu a značně rozvětvené příbuzenstvo, zvláště pochází-li jeden či oba rodiče z rodiny o více sourozencích (Reichel, 2008). Zvláště v dnešní době, kde styk mezi vzdálenými příbuznými obvykle nebývá až tak intenzivní, ztrácí potom tento typ rodiny ráz skupiny malé, a naopak nabývá některých parametrů velkých skupin (Reichel, 2008). Masáková (2011) ještě uvádí další typ rodiny, a to rodinu partnerskou, ta do určité míry splňuje podmínky úplné rodiny, ale partneři (rodiče dětí), nepotřebují formální stvrzení ke svému soužití. Jedním z hlavních důvodů, proč partneři nechtějí své soužití stvrdit sňatkem, je potřeba uchovat si určitou míru svobody, což ale může někdy vést k rozvolnění vztahů i ve výchově dětí (Masáková, 2011). Masáková (2011) dále uvádí

tzv. rodinu doplněnou, kdy místo původního rodiče přichází do rodiny nový partner a zaujímá rodičovskou pozici. Tento typ je složitější v tom, že přichází do rodiny se svými představami a životními zkušenostmi a také s představou výchovného stylu a své funkce (Masáková, 2011). Čábalová (2011) také uvádí různé typologie rodiny, jednak podle členů rodiny, a to dělí na: základní rodina, nukleární rodina (děti a rodiče, rodič) a velkou, vícegenerační rodinu (děti, rodiče, rodič a prarodiče, prarodič). Poté Čábalová (2011) dělí rodinu podle výchovného stylu a to na: autokratickou rodinu, liberální rodinu a sociálně integrační rodinu. Dále dělí rodinu podle převládajícího modelu rodiny a dominance rodiče, lze rozlišovat: patriarchální (dominance otce) a matriarchální (hlavní úlohu v rodině má matka). Poté dělí rodinu na: úplnou rodinu (oba rodiče a dítě, děti); neúplnou rodinu (chybí jeden z rodičů); doplněnou rodinu (např. nevlastními dětmi, nevlastní matkou či nevlastním otcem). A v neposlední řadě rozlišuje také rodiny podle funkčnosti či nefunkčnosti, a to na rodiny: funkční rodina (rodina plnící všechny funkce, což jsou tyto funkce: biologicko-reprodukční, výchovně-vzdělávací, sociálně-ekonomická, ochranná, emocionální, morální a socializační); dysfunkční rodina (některé z funkcí nejsou dostatečně plněny, ale rodina zatím není ohrožena) a nefunkční rodina (rodina již nefunguje) (Čábalová, 2011). V nefunkční ale i funkční rodině, je důležité určit, během raného dětství dítěte, které děti potřebují zásah, než budou čelit zvýšeným požadavkům školy (Baker et al., 2018).

1.2.3 Úloha rodin u dětí

Za významné je v dnešní době považováno, je-li rodina soudržná, ovšem s respektem k autonomii každého jednotlivce. Zdravá rodina dítěti a jejím všem členům umožňuje samostatnost, osobní zodpovědnost, nezávislost myšlení a hodnocení, zároveň poskytuje pocit sounáležitosti a vzájemnosti (Gillernová et al., 2011). Další důležitou vlastností rodiny pro dítě je rodinná přizpůsobivost – adaptabilita. Fungující rodina je totiž schopna podle Gillernové et al. (2011) kreativněji řešit situace, které jí přináší život a reagovat na ně. Jedlička et al. (2015) uvádějí, že primární funkce rodiny spočívá hlavně v tom, že již od narození ovlivňuje vývoj jedince. Aymerich et al. (2018) poukazují na to, že základem pro správné psychologické a emoční přizpůsobení dětí je důležité efektivní zapojení rodičů do socializace jejich dětí. Jandourek (2012) uvádí, že nejdůležitější funkcí, kterou rodina poskytuje, je pocit emocionální a psychické bezpečnosti, zejména prostřednictvím lásky a přátelství, nejdříve mezi manželi

a následně mezi nimi a jejich dětmi. Procházková (2011) dodává, že dítě ke svému zdravému vývoji potřebuje trvalou přítomnost dospělé osoby, se kterou si vytváří pevný vztah. Také uvádí, že je pravděpodobnost, že mohou vzniknout potíže u dětí, které jsou svěřeny do výhradní péče matky nebo do výhradní péče otce. Podle Procházkové (2011) to samozřejmě neznamená, že se tyto obtíže nutně projeví u každého takto vychovávaného dítěte, jen je důležité vědět, že jsou pravděpodobnější než v případě, kdy o dítě pečují oba rodiče. S nástupem puberty se význam rodičů pro dítě nijak nesnižuje, jejich role je však obtížná a může klást nároky na trpělivost či vlastní sebejistotu (Boková, 2011). Boková (2011) již zmíněnou obtížnou roli rodičů v pubertě vysvětluje tak, že rodiče do nástupu puberty poskytovali svému dítěti vedení, ochranu, pomoc, rozhodovali o mnoha věcech a postupně se snažili vést své dítě k samostatnosti. Pubertou se však všechno mění, dítě chce větší svobodu a už nechce být chráněno a vedeno svými rodiči. V tomto období dítěte je mimořádně důležitý dobrý vztah s rodiči (Boková, 2011). Klíma (2016) považuje péči o dítě za jednu z nejdůležitějších oblastí celospolečenských úkolů, které ovlivňují zdraví celé populace. Na komplexní péči o dítě (a celou mladou generaci) se podílí mnoho struktur společnosti. Za jednu z hlavních struktur Klíma (2016) považuje rodinu (základní a nezastupitelný článek v péči o dítě). Dále sem řadí další společenské skupiny, kam patří zejména: předškolní, školní, zájmové či skupiny vrstevníků (přátel). Dalšími důležitými společenskými úseky (skupinami) jsou: zdravotnictví, školství a sociální péče (Klíma, 2016). Sikorová (2011) uvádí charakteristické rysy zdravé rodiny, podle ní tam patří: dobrá komunikace a vzájemné naslouchání všech členů; pomoc a podpora všech členů; vzájemná důvěra a respekt; společné činnosti (hry, humor); vzájemné působení a ovlivňování; sdílení a trávení volného času. Bártlová a Matulay (2009) uvádějí společensky uznané normy, podle kterých má každé dítě nárok na to, aby mu jeho rodiče zabezpečili: základní výživu, oblečení a ubytování, zdravotní péči, přístup ke vzdělání (alespoň k takovému, aby jeho nedostatek v dospělosti nevylučoval jedince na okraj společnosti). Všechna tato práva jsou samozřejmě v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Soud může však vedle pozastavení rodičovské odpovědnosti přijmout i zásadnější rozhodnutí, kterým tuto odpovědnost omezí, současně však vymezí rozsah povinností a práv, kterých se omezení týká (Novotný et al., 2017). Opravilová (2016) ještě dodává, že současná vzdělávací politika Evropské unie udává povinnost dospělé generaci naplňovat potřeby dítěte. Tato povinnost je právně deklarována všemi členskými zeměmi. Ty se zavazují rodině pomáhat a spolupracovat s ní, aby kvalita péče

o nejmladší generaci byla co nejvyšší. Podle Opravilové (2016) je třeba dodržovat tyto povinnosti: zajistit co nejdříve odbornou péči a výchovu; pomoci matkám i otcům plnit rodičovské a pracovní povinnosti; umožnit všem podílet se na společensky projektované výchově a vzdělávání a v neposlední řadě přispět k celkovému zkvalitnění života společnosti optimálními podmínkami. Podle Čábalové (2011) důležitou roli v socializaci a výchově dítěte hrají nejen rodiče ale i sourozenci. Ti podle ní usnadňují výchovu a socializaci dětí tím, že spolu navzájem vytvářejí sourozenecké a vrstevnické vztahy, tím se děti učí různým sociálním rolím. Jak dále Čábalová (2011) uvádí, záleží však na sourozenecké konstelaci, do které patří hierarchie, pořadí narozených dětí a osobnostní vlastnosti. Vazba dítě-rodič je velice významná, hlavně proto, že při jejím vývojově přirozeném rozvolňování udává způsob, jak patřit mezi dospělou generaci (Štěrbová, 2013). Psychologické zdraví a rozvoj dítěte závisí na rodinném prostředí, přijetí a podpoře dítěte (Shvaleva et al., 2019). Také získat kontakt s vrstevníky je stále důležitější pro zdraví a pohodu během raného dospívání (Bowker et al., 2018).

1.3 Sociální služby

Dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, je sociální služba definována jako *činnost nebo soubor činností podle tohoto zákona zajišťujících pomoc a podporu osobám za účelem sociálního začlenění nebo prevence sociálního vyloučení* (MPSV, © Zákon č. 108/2006 Sb., část první, úvodní ustanovení, § 3, vymezení některých pojmů). Tento zákon (č. 108/2006 Sb.) také definuje poskytovatele sociálních služeb, a těmi jsou, při splnění podmínek stanovených tímto zákonem, územní samosprávné celky a jimi zřizované právnické osoby, další právnické osoby, fyzické osoby a ministerstvo a jím zřízené organizační složky státu nebo státní příspěvkové organizace, které jsou právnickými osobami (MPSV, © Zákon č. 108/2006 Sb.). Arnoldová (2016) definuje sociální službu jako činnost, kterou zabezpečují poskytovatelé sociálních služeb. Dále dodává, že to znamená, že pokud poskytují člověku oporu a pomoc rodinní příslušníci či jiné osoby blízké, nepovažuje se tato činnost za sociální službu. Stejně tak se nepovažuje za poskytování sociálních služeb činnost, kterou člověku poskytuje subjekt, který není registrován jako poskytovatel sociálních služeb, např. ubytovna (Arnoldová, 2016). Gulová (2011) uvádí, že sociální služby jsou poskytovány lidem, kteří jsou sociálně znevýhodnění, cílem těchto služeb je zlepšit kvalitu života těchto lidí, chránit je před riziky, které na ně působí a napomoci jim v začleňování do společnosti. Čámský

et al. (2011) kladou zvláštní důraz na spolupráci mezi poskytovateli sociálních služeb a jejich uživateli, ale i osobami jim blízkými. Podle nich je cílem sociálních služeb mobilizovat uživatele k převzetí spoluodpovědnosti za řešení jejich nepříznivé sociální situace a závislosti na poskytování sociálních služeb (Čámský et al., 2011).

1.3.1 Poskytování sociálních služeb

Zákon 108/2006 Sb., o sociálních službách, také ukládá základní zásady, které jsou obsaženy v § 2 v úvodním ustanovení. Tyto zásady jsou dvě: *(1) Každá osoba má nárok na bezplatné poskytnutí základního sociálního poradenství (§ 37 odst. 2) o možnostech řešení nepříznivé sociální situace nebo jejího předcházení. (2) Rozsah a forma pomoci podpory poskytnuté prostřednictvím sociálních služeb musí zachovávat lidskou důstojnost osob. Pomoc musí vycházet individuálně určených potřeb osob, musí působit na osoby aktivně, podporovat rozvoj jejich samostatnosti, motivovat je k takovým činnostem, které nevedou k dlouhodobému setrvávání nebo prohlubování nepříznivé sociální situace, a posilovat jejich sociální začleňování. Sociální služby musí být poskytovány v zájmu osob a v náležité kvalitě takovými způsoby, aby bylo vždy důsledně zajištěno dodržování lidských práv a základních svobod osob* (MPSV, © Zákon č. 108/2006 Sb., část první, úvodní ustanovení, § 2, základní zásady). Podle Čámského et al. (2011) jsou sociální služby poskytovány na smluvním základě, kde účastníci (poskytovatel a zájemce o službu) vyjednávají poskytnutí služby. Zájemce o službu tuto smlouvu uzavírá dobrovolně s jím vybraným poskytovatelem sociálních služeb, za podmínek, na nichž se obě strany shodnou. Samotná smlouva mezi oběma se obecně řídí podle občanského zákoníku zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, kde je typická právě rovnost účastníků právního vztahu (Čámský et al., 2011). Poskytovatelé sociálních služeb se musí řídit tzv. standardy kvality služeb, které jsou obsaženy ve vyhlášce č. 505/2006 Sb. Standardy jsou v souladu s evropským sociálním modelem, který je založen na principu sociálního začleňování lidí do společnosti a předcházení sociálního vyloučení lidí (Malík Holasová, 2014). Standardy popisují, jak má vypadat kvalitní sociální služba. Jejich smyslem není stanovit práva a povinnosti zařízení a uživatelů sociálních služeb, ale umožnit průkazným způsobem posoudit kvalitu poskytované služby (Malík Holasová, 2014). Dle zákona 108/2006 Sb., o sociálních službách, zahrnuje 15 standardů, tedy oblastí pro hodnocení kvality sociálních služeb. Jsou rozděleny do tří typů: procedurální, personální a provozní (Malík Holasová, 2014).

Mezi standardy patří: 1. cíle a způsoby poskytování sociálních služeb, 2. ochrana práv osob, 3. jednání se zájemcem o službu, 4. smlouva o poskytování sociální služby, 5. individuální plánování průběhu sociální služby, 6. dokumentace o poskytování sociální služby, 7. stížnosti na kvalitu nebo způsob poskytování sociální služby, 8. návaznost poskytované sociální služby, 9. personální a organizační zajištění sociální služby, 10. profesní rozvoj zaměstnanců, 11. místní a časová dostupnost poskytované sociální služby, 12. informovanost o poskytované sociální službě, 13. prostředí a podmínky, 14. nouzové a havarijní situace a 15. zvyšování kvality sociálních služeb (MPSV, © 2009, Vyhláška č. 505/2006 Sb.). Na kvalitu poskytované péče dohlíží inspekce kvality sociálních služeb. Inspekce kvality sociálních služeb slouží především jako nástroj, zjišťují se jím dvě oblasti: zda je služba poskytována v náležité kvalitě a zda nejsou porušována práva uživatelů (Čámský et al., 2011). Čámský et al., se dokonce domnívají, že poskytovatel sociální služby může pomocí inspekce sociálních služeb docílit dobré praxe. Poskytovatel se díky této inspekci dozví doporučení a návody, jak poskytovat dobře a kvalitně sociální služby a jak postupovat při eliminaci chyb a nedostatků zjištěných inspekcí (Čámský et al., 2011). Kuzníková et al. (2011) uvádí předmět inspekce sociálních služeb, a to jako plnění povinností poskytovatelů sociálních služeb a kvalita poskytovaných služeb podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Poskytovatelé sociálních služeb musí být zaevidováni v registru poskytovatelů sociálních služeb. Registr poskytovatelů sociálních služeb je dostupný i v elektronické podobě (Geisslerová et al., 2012). Geisslerová et al. (2012) uvádějí, že registr poskytovatelů sociálních služeb obsahuje kontaktní údaje a charakteristiku všech institucí působících v sociální sféře. Poskytovatelem sociálních služeb mohou být: obce a kraje: tvoří vhodné podmínky pro rozvoj sociálních služeb a zjišťují skutečné potřeby lidí; nestátní neziskové organizace; fyzické osoby: nabízejí široké spektrum služeb a jsou velmi významnými poskytovateli sociálních služeb (Duková, et al., 2013).

1.3.2 Dělení sociálních služeb

Sociální služby můžeme rozdělit ze tří hledisek, dle charakteru sociálních služeb: druhy sociálních služeb; formy sociálních služeb a sociální služby dle úhrady nákladů. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách rozděluje sociální služby na tyto druhy, které zahrnují *a) sociální poradenství, b) služby sociální péče, c) služby sociální prevence*

(MPSV, © Zákon č. 108/2006 Sb., hlava I, díl 1, § 32). Dále se sociální služby rozdělují dle místa poskytování služeb: formy sociálních služeb. Formy sociálních služeb zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách rozděluje na: pobytové, terénní a ambulantní. Podle Králové a Rážové (2012) sociální služby zahrnují takové služby, které napomáhají osobám zajistit jak jejich fyzickou soběstačnost, tak psychickou. Poskytují se v domácím prostředí osob, ale i v zařízeních sociálních služeb. Cílem sociálních služeb je umožnit osobám zapojení se do běžného života v co nejvyšší možné míře. Nebo jim zajistit důstojné prostředí a zacházení, v případě, kdy to jejich nepříznivá sociální situace vyžaduje (Králová a Rážová, 2012). Arnoldová (2015) uvádí, že druhů sociálních služeb je široké spektrum. Podle ní to jsou nejen služby v tradičním slova smyslu, tj. služby spojené s péči o staré osoby či zdravotně postižené, ale i služby, které se nacházejí ve sféře vzdělávání nebo bydlení. Patří tam i služby spojené s poradenstvím (např. poradenství na trhu práce nebo předmanželské poradenství) (Arnoldová, 2015). Kuzníková et al. (2011) definují formy sociálních služeb jako sociální poradenství, péči a prevenci. Zákon rozlišuje i tzv. sociálně zdravotní služby, ty jsou poskytovány v pobytových zařízeních sociálních služeb nebo v pobytových zdravotnických zařízeních (Kuzníková et al., 2011). A třetí hledisko, kterým můžeme rozdělit sociální služby, je dle úhrady nákladů: bez úhrady, za částečnou úhradu nebo za plnou úhradu nákladů sociálních služeb (MPSV, © Zákon č. 108/2006 Sb.). Sociální služby poskytované bez úhrady: sociální poradenství raná péče; telefonická krizová pomoc; tlumočnické služby; krizová pomoc; služby následné péče, s výjimkou základních činností poskytovaných podle § 64 odst. 3; sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi; sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením; terénní programy; sociální rehabilitace, s výjimkou základních činností poskytovaných podle § 70 odst. 3; sociální služby v kontaktních centrech a nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež; služby sociálně terapeutických dílen, s výjimkou základní činnosti poskytované podle § 67 odst. 2 písm. b); sociální služby intervenčních center. Sociální služby poskytované za úhradu: za pobytové služby poskytované v: týdenních stacionářích; domovech pro osoby se zdravotním postižením; domovech pro seniory; domovech se zvláštním režimem; zdravotnických zařízeních lůžkové péče (MPSV, © Zákon č. 108/2006 Sb.). Podle tohoto zákona (č. 108/2006 Sb.) dále hradí účastníci poskytovaných služeb v těchto zařízeních: azylových domech; domech na půl cesty; terapeutických komunitách; zařízení následné péče. Čevela et al. (2015) také vyjmenovává hrazené sociální služby: při poskytování osobní asistence;

pečovatelské služby; průvodcovské služby a v centrech denních služeb, částky hradí starší občané, podle sjednané smlouvy. Za pobytové služby v týdenních stacionářích; domovech pro seniory; domovech pro osoby se zdravotním postižením; chráněném bydlení a ve zdravotnických zařízeních ústavní péče. V těchto zařízeních hradí starší občané ubytování, stravu a péči poskytovanou ve sjednaném rozsahu. Po úhradě již zmíněných nákladů musí těmto občanům zůstat alespoň 15 % jejich příjmu (Čevela et al., 2015). Dále tento zákon (č. 108/2006 Sb.) rozděluje zařízení sociálních služeb: centra denních služeb; denní stacionáře; týdenní stacionáře; domovy pro osoby se zdravotním postižením; domovy pro seniory; domovy se zvláštním režimem; chráněné bydlení; azylové domy; domy na půl cesty; zařízení pro krizovou pomoc; nízkoprahová denní centra; nízkoprahová zařízení pro děti a mládež; noclehárny; terapeutické komunity; sociální poradny; sociálně terapeutické dílny; centra sociálně rehabilitačních služeb; pracoviště rané péče; intervenční centra a zařízení následné péče (MPSV, © Zákon č. 108/2006 Sb.).

1.3.3 Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v § 65 přímo uvádí sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, druhy a kdy je možné využít těchto aktivit. Zákon č. 108/2006 Sb. tedy uvádí: *(1) Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi jsou terénní, popřípadě ambulantní služby poskytované rodině s dítětem, u kterého je jeho vývoj ohrožen v důsledku dopadů dlouhodobé krizové sociální situace, kterou rodiče nedokáží sami bez pomoci překonat, a u kterého existují další rizika ohrožení jeho vývoje. (2) Služba podle odstavce 1 obsahuje tyto základní činnosti: a) výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti; b) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím; c) sociálně terapeutické činnosti; d) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí* (MPSV, © Zákon č. 108/2006 Sb., služby sociální prevence, § 65). Vyhláška č. 505/2006 Sb. k zákonu o sociálních službách, konkrétně definuje výčet činností sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi. Mahrová et al. (2008) definují tento typ služeb jako služby, které pomáhají rodinám při zvládání dlouhodobé krizové nebo tíživé sociální situace rodiny. Jde o služby, které je možné poskytovat v přirozeném prostředí klienta. Spolupráce s rodinou trvá obvykle šest měsíců (Kunhartová et al., 2017). Kunhartová et al., (2017) ještě uvádějí obsah spolupráce, čímž je získání sociálních a rodičovských kompetencí,

zlepšení života dítěte, zlepšení dítěte ve vzdělávání či hospodaření rodiny a další činnosti, které vedou ke zlepšení situace rodiny. Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi se doplňují s dalšími sociálními službami, např. terénní programy nebo nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (Kunhartová et al., 2017). Pemová a Ptáček (2016) dodávají, že rodina je spíše pozitivně motivována ke spolupráci. K většímu důrazu na nutnost intervence může rodina využít i institut úředního dohledu. Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi jsou terénní, popřípadě ambulantní (Arnoldová, 2016). Jsou poskytovány rodině s dítětem, u kterého je jeho vývoj ohrožen v důsledku dlouhodobé krizové sociální situace, takové, kterou rodiče nedokáží sami bez pomoci překonat (Arnoldová, 2016). Dále jsou tyto služby poskytované rodinám s dítětem či dětmi, u kterého existují další rizika ohrožení jeho vývoje. Arnoldová (2016) dále dodává, že se jedná zejména o výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti. Matoušek et al. (2011) uvádějí sociální služby pro rodiny s dětmi, a to ve spolupráci s oddělením sociálně právní ochrany dětí (dále OSPOD). OSPOD prověřuje případy špatného zacházení rodičů či jiných pečujících osob s dětmi a navrhují další opatření. Dále Matoušek et al. (2011) zmiňují v tomto kontextu ústavní výchovu, kde je dětem poskytována péče v kojeneckých ústavech a následně v dětských domovech. Některé nestátní neziskové organizace také provozují tzv. zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (Matoušek et al., 2011). Sjednocení dětí se svými původními rodinami je preferovaným výsledkem pěstounské péče, přesto se mnoho dětí znovu spojuje s rodinou z náhradní péče (Gershoff et al., 2018). Dále Matoušek et al. (2011) uvádějí pěstounskou péči, azylové domy pro matky s dětmi, psychoterapeutickou pomoc dětským obětem nevhodného zacházení, pedagogicko-psychologické poradny, výchovné poradce, poradny pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy (Matoušek et al., 2011). Matoušek et al. (2011) také zmiňují specializované typy pěstounské péče, které nejsou v ČR až tak obvyklé nebo zde úplně chybí: *krizová pěstounská péče pro děti potřebující okamžitou krátkodobou pomoc, úlevová pěstounská péče pro děti s postižením nebo s vážnými výchovnými problémy (umožňující pečující rodině oddych), pěstounská péče nahrazující výchovné ústavy pro děti s poruchami chování, terapeutická pěstounská péče poskytovaná speciálně vycvičenými pěstouny pro děti s psychickými nemocemi či s vážným postižením, pěstounská péče pro mladé matky s dětmi, které mají obtíže s výchovou svého dítěte* (Matoušek et al, 2011, s. 94).

2 Praktická část

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem této práce je zmapovat vhodné instituce v Českých Budějovicích, na které se mohou rodiny s dětmi při výskytu sociálně patologických jevů obrátit, v případě jejich zájmu o pomoc. Dílčím cílem je ve vybraných institucích zjistit, jakou pomoc nabízejí při výskytu vybraných sociálně patologických jevů v rodině.

2.2 Výzkumné otázky

Pro tuto práci byly zvoleny čtyři výzkumné otázky.

HVO 1: Jaká zařízení mohou těmto rodinám pomoci?

HVO 2: Jak zaměstnanci ve vybraných institucích vnímají postupy pomoci?

HVO 3: Jak zaměstnanci ve vybraných institucích vnímají možnosti pomoci?

HVO 4: S jakými sociálně patologickými jevy se nejčastěji na instituce klienti obracejí?

Pro účely výzkumu byly použity termíny:

Instituce

Souhrn vzorců jednání a vztahů, který je předávaný ve společnosti. Instituce je způsob, jak lidé v konkrétní kultuře dělají nějakou věc, tedy způsoby řešení problémů (Jandourek, 2012). V této práci byl tento pojem myšlen pro formální subjekty věnující se sociální práci.

Rodina

Rodina je obecně nejpůvodnější, nejpřirozenější a nejdůležitější lidská skupina, jako ekonomická jednotka i jako základní stavební prvek sociálních struktur (Reichel, 2008).

Rizikové chování

Rizikové chování je zdraví a život ohrožující chování dospívajících (Nielsen Sobotková et al., 2014).

Klient

Klient je zájemce o sociální službu (Chloupková, 2013).

3 Metodika

3.1 Metody a techniky sběru dat

V této práci byla použita kvalitativní výzkumná strategie, metoda byla zvolena dotazování. *Kvalitativní výzkum je nenumerické šetření a interpretace sociální reality. Cílem je tu odkrýt význam podkládaný sdělovaným informacím* (Disman, 2011, s. 285). Kutnohorská (2009) uvádí některé z metod využívaných při kvalitativním výzkumu, např. dotazník, standardizovaný rozhovor, polostandardizovaný rozhovor a další. Pro kvalitativní výzkum se používají experimenty, strukturované sběry dat a náhodné výběry (Hendl, 2016). Dle Hendla (2016) data, která jsou získána během výzkumu, se analyzují pomocí statistický metod, jejich cílem je popsat nebo ověřit pravdivost našich představ o vztazích mezi proměnnými. Pro tuto práci byla zvolena technika polostrukturovaný rozhovor. Dle Reichela (2009) se polostrukturovaný rozhovor vyznačuje tím, že je připraven soubor témat a otázek, který bude předmětem rozhovoru, aniž by bylo předem striktně stanoveno jejich pořadí. Polostrukturovaný rozhovor umožňuje, aby tazatel případně pokládal doplňující dotazy (Reichel, 2009). Cílem polostrukturovaného rozhovoru je získat detailní a komplexní informace o studovaném jevu (Šeďová et al., 2014). Miovský (2006) uvádí, že polostrukturovaný rozhovor se řadí mezi nejčastěji používanou techniku sběru dat. Před každým rozhovorem jsem informanty seznámila s mou bakalářskou prací, cíli a výzkumnými otázkami. Zároveň jsem je ubezpečila, že data získaná z rozhovoru budou sloužit pouze pro účely mé bakalářské práce. Informantům jsem dala podepsat informovaný souhlas (Příloha č. 2), kde souhlasili s tím, že si budu rozhovor nahrávat na hlasový záznamník mobilního telefonu. Dále jsem je upozornila, že si budu dělat poznámky k jednotlivým otázkám. S každým pracovníkem jsem vedla rozhovor, který trval přibližně 20 – 40 minut. Otázky pro všechny informanty byly pokládány stejným způsobem. Výsledky byly zpracovány metodou vytváření trsů, porovnávala a zobecňovala jsem získané odpovědi jednotlivých informantů. Tato metoda dle Miovského (2006) srovnává získaná data a třídí je dle určitých podobnostních znaků do příslušných skupin. Některé výsledky jsou zobrazeny prostřednictvím tabulek, pro lepší přehlednost. Na zmapování vhodných institucí pro rodiny s dětmi v Českých Budějovicích byla použita metoda sekundární analýza dat. Reichel (2009) tuto metodu popisuje jako specifický případ práce s daty.

Tato metoda představuje další využívání údajů, kdy se jedná, např. speciální analýzy publikovaných statistických informací či výsledků výzkumů (Reichel, 2009).

3.1.1 Výzkumný soubor

Výzkumný vzorek jsem určila pomocí záměrného výběru. Miovský (2006) uvádí, že jde o metodu, kde jsou cíleně vybíráni komunikační partneři, kteří splňují určitá kritéria. Dále uvádí, že jde o nejvyužívanější metodu výběru výzkumného souboru u kvalitativního přístupu (Miovský, 2006). Výběr byl uskutečněn na základě dostupnosti, což podle Vojtíška (2012) znamená, že výzkumník záměrně vybírá vzorek a v aktuální situaci volí respondenty, kteří jsou k dispozici. Kritériem pro výběr pracovníků byla pracovní pozice sociální pracovník/pracovnice v daném zařízení a dále zkušenost s prací s rodinou, kde se vyskytlo vybrané rizikové chování. Můj výzkumný soubor tvořilo celkem 6 sociálních pracovníků, kteří pracují s rodinami, kde se vyskytl vybraný sociálně patologický jev. Informanty tvořilo 5 žen a 1 muž. Komunikační partnery jsem předem oslovila, zda jsou ochotni spolupracovat, a následně si s nimi domluvila schůzky, které byly potřebné k vytvoření rozhovorů. Osloveno bylo celkem 9 organizací, z toho 1 nepracuje s rodinou, pouze s jednotlivcem, tuto organizaci jsem proto z cílového souboru vyřadila. Dále 2 organizace mi odmítly rozhovor poskytnout. Cílový soubor tvořili sociální pracovníci, kteří pracují přímo s klienty a rodinami, u kterých se vyskytla vybraná riziková chování. Sociální pracovníci působí ve vybraných organizacích v Českých Budějovicích. Miovský (2006) dodává, že smyslem výběru na základě dostupnosti je, že výzkumník cíleně vybírá účastníky výzkumu na základě určitých vlastností. Sociální pracovníci, se kterými jsem rozhovory vedla, pracují v organizacích jak státních, tak i nestátních.

3.1.2 Realizace výzkumu

Teoretickou část bakalářské práce jsem začala psát v říjnu roku 2017. Poté, když jsem se dozvěděla, že musím prodloužit mé studium, tak jsem si praktickou část odložila na rok 2018/2019. Během roku 2018 jsem sbírala potřebné informace a zdroje, abych dokončila teoretickou část. Praktickou část jsem začala tvořit na přelomu roku 2018/2019. Nejdříve jsem provedla zmapování vhodných institucí v Českých Budějovicích pomocí metody sekundární analýza dat. Vybrala jsem 19 organizací

z Českých Budějovic. Uvedla jsem v seznamu organizace, např. nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, rodinná centra, krizová centra a další. Informace o organizacích jsem čerpala z publikací, Průvodce pro rodinu (2017-2018) a Průvodce sociální oblastí města České Budějovice (2019). Poté jsem si vytvořila otázky, na které jsem od informantů potřebovala odpovědi, tak, abych zjistila cíl práce a odpovědi na výzkumné otázky. Samotný výzkum jsem prováděla v lednu roku 2019. Našla jsem si organizace, kam bych chtěla a měla jít výzkum dělat. S některými organizacemi jsem byla domluvena již dříve, že tam půjdu rozhovory dělat, protože jsem tam byla na odborné praxi v rámci mého studia na ZSF JCU. S pracovníky jsem si domluvila předem schůzky, ti si na mě vyčlenili čas a poskytli mi rozhovor. Výzkum jsem prováděla v prostorách, kde dané organizace sídlí. Na základě rozhovorů, které jsem přepsala do elektronické podoby, jsem provedla vyhodnocení. Vytvořila jsem 5 oblastí, které byly tvořeny 33 otázkami (Příloha č. 1). Tyto oblasti otázek se týkají identifikačních údajů pracovníků, jednání s klientem, procesu řešení rizikového chování (problémů), způsobů pomoci klientům a vnímání pracovníků postupu pomoci. Pro zachování anonymity budou případná jména v textu změněna na fiktivní.

4 Výsledky

4.1 Zmapované instituce

Nejdříve uvedu hlavní cíl, a to zmapované, vhodné instituce v Českých Budějovicích, na které se mohou rodiny obrátit. Tyto instituce jsem mapovala pomocí metody sekundární analýza dat. V seznamu mám celkem 19 organizací z Českých Budějovic. V tomto seznamu jsem uvedla organizace, které poskytují poradenství, ale i trávení volného času nebo třeba i přípravu na manželství. Uvedla jsem zde organizace, např. nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, rodinná centra, krizová centra a další. Informace o organizacích jsem čerpala z publikací, Průvodce pro rodinu (2017-2018) a Průvodce sociální oblastí města České Budějovice (2019). První publikaci vytvořil Odbor sociálních věcí a druhou také Odbor sociálních věcí, oddělení sociální pomoci Magistrátu města České Budějovice.

Diecézní centrum pro rodinu
Kontaktní adresa: Široká 27, České Budějovice
Dočasně na adrese: Kanovnická 12, České Budějovice
Kontaktní osoba: PhDr. Alena Poláčková
Telefon: 380 420 342, 731 402 981
E-mail: dcr@bcb.cz
Www stránky: www.dcr.bcb.cz
Činnost: přednášky s rodinnou tématikou; příprava na manželství; víkendové popř. týdenní pobyty s duchovním a oddechovým programem pro celou rodinu; poradenství v rodinných vztazích i ve výchově; individuální psychoterapie; poradenství pro přirozené plánované rodičovství; vzdělávací programy na podporu harmonického partnerství, manželství a rodičovství

Dům dětí a mládeže
Kontaktní adresa: U Zimního stadionu 1, České Budějovice, 370 01
Kontaktní osoba: Mgr. Josef Hošek, RNDr. Hana Korčáková
Telefon: 386 447 311, 386 352 064
E-mail: ddm@ddmcb.cz
Www stránky: www.ddmcb.cz
Činnost: přírodovědné, technické, tělovýchovné, umělecké, vzdělávací, klubové

aktivity dětí a mládeže (zájmové útvary, kurzy, soutěže, olympiády, výstavy, koncerty, letní tábory atd.)

Jihočeská rozvojová o. p. s.

Občanská poradna při Jihočeské rozvojové o. p. s.

Kontaktní adresa: Riegrova 51, České Budějovice, 370 01

Kontaktní osoba: Mgr. Lenka Bicanová

Telefon: 606 720 095, 724 989 128

E-mail: poradna@jihoceskarozvojova.cz

Www stránky: www.obcanskeporadenstvi.cz

Činnost: poradenství v problematikách – dluhová, bytová, pracovně právní, majetkoprávní, rodinná, spotřebitelská, sociálního systému aj. Posláním organizace je být tu pro každého, kdo hledá radu a podporu v nepříznivé sociální situaci.

Další služby: Mediační centrum DOHODA při Jihočeské rozvojové o. p. s.; Středisko Služby pro pěstouny při Jihočeské rozvojové o. p. s.; Středisko NAPROTI RODINĚ při Jihočeské rozvojové o. p. s.

Krizové centrum pro děti a rodinu v Jihočeském kraji, z. ú.

Kontaktní adresa: Jiráskovo nábřeží 1549/10, České Budějovice, 370 04

Kontaktní osoba: Mgr. Jan Knetl

Telefon: 776 763 176

E-mail: pomoc@ditevkrizi.cz

Www stránky: www.ditevkrizi.cz

Činnost: krizová pomoc – služba zahrnuje krizovou intervenci a následnou krátkodobou terapii pro jednotlivce v případě obtížné životní situace; služby pro rodiny s dětmi – pro rodiny s dětmi, jejichž vývoj může být ohrožen z důvodu působení dlouhodobé krizové situace, nabízí – psychologické a sociálně-právní poradenství; krizovou intervenci v rámci celého rodinného systému; podpůrnou a krátkodobou terapii dětí i dospělých; podporované setkávání dítěte s odcizeným rodičem; podpůrně-terapeutické skupiny (pro ženy, muže, děti a dospívající); pomoc obětem trestných činů; práce s dětmi týranými, zneužívanými a zanedbávanými

Křesťanské rodinné centrum Petrklíč

Kontaktní adresa: Žižkova 250/4, České Budějovice, 370 01

Kontaktní osoba: Mgr. Petra Bosáková

Telefon: 777 836 466

E-mail: info@petrklic.org

Www stránky: www.petrklic.org

Činnost: rozvíjení a upevňování vztahů mezi rodiči a dětmi; herna pro děti; tvořivé výtvarné semináře pro děti a rodiče; pořádání programů pro volný čas; vzdělávání a poradenské aktivity. Posláním sdružení je podpora vztahů v rodinách sdílení křesťanských hodnot v oblasti rodiny, výchovy a manželství.

Magistrát města České Budějovice – Oddělení sociálně právní ochrany dětí

Kontaktní adresa: Kněžská 19, České Budějovice

Kontaktní osoba: Mgr. Eva Kuzbová

Telefon: 386 804 201

E-mail: kuzbovae@c-budejovice.cz

Www stránky: www.c-budejovice.cz

Činnost: zabezpečuje a zaměřuje se na vyhledávání dětí (osiřelých, svěřených cizí osobě aj.); poskytuje poradenství a rozhodují o opatřeních na ochranu dětí; vykonává funkci kolizního opatrovníka nezletilých dětí; zprostředkuje náhradní rodinnou péči; práce kurátorů pro děti a mládež

Městská charita České Budějovice – Nízkoprahové zařízení pro děti a mládeže Srdíčko – Jiloro

Kontaktní adresa: Okružní 1a, České Budějovice, 370 01

Kontaktní osoba: Mgr. Kateřina Sihelníková

Telefon: 775 655 422

E-mail: jirolo@mchcb.cz, katerina.sihelnikova@mchcb.cz

Činnost: Klub pro děti a mládež od 6 do 26 let:
výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti – např. možnost aktivního trávení volného času, motivace k dokončení školní docházky, předškolní a školní příprava, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím – např. možnost účasti na besedách, diskuzích nad různými tématy (drogy, kriminalita), sociálně terapeutické činnosti – např. krizová a sociální intervence, sociální poradenství, pomoc při

uplatňování práv, zájmů a při obstarávání osobních záležitostí – např. poskytnutí informačního servisu, kontaktování institucí

Městská charita České Budějovice – Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež V.I.P.

Kontaktní adresa: Skuherského 1418/70, České Budějovice, 370 01

Kontaktní osoba: Jitka Oupicová, DiS.

Telefon: 731 604 494

E-mail: jitka.oupicova@mchcb.cz, vip@mchcb.cz

Činnost: Klub pro děti a mládež od 12 do 26 let:

Klubík pro děti a mládež od 6 do 11 let:

výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti – např. individuální doučování, školní příprava, programy primární prevence, motivace k dokončení školní docházky a pracovnímu začlenění; zprostředkování kontaktu se společenským prostředím – např. přednášky, kurzy, semináře, besedy s odborníky; sociálně terapeutické činnosti – např. sociální poradenství, kontaktní práce, krizová intervence; pomoc při uplatňování práv a oprávněných zájmů a obstarávání záležitostí

Městská charita České Budějovice – Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi SASANKA

Kontaktní adresa: Okružní 1a, České Budějovice, 370 01

Kontaktní osoba: Mgr. Kateřina Sihelníková

Telefon: 775 655 422

E-mail: katerina.sihelnikova@mchcb.cz, sasanka@mchcb.cz

Www stránky: www.mchcb.cz

Činnost: služba pomáhá rodinám se dětmi žijícím v sociálně vyloučených lokalitách a v lokalitách ohrožených sociálním vyloučením na území města České Budějovice, nabízí – pomoc při řešení bytové, finanční i rodinné situace; snaha o součinnost mezi službami a spolupráce s dalšími odborníky a institucemi; podpora a nácvik sociálních kompetencí v jednání na úřadech, školách atd.; základní sociálně-terapeutické činnosti; pomoc rodinám s dětmi žijícím v sociálně vyloučených lokalitách

Pedagogicko-psychologická poradna – pracoviště České Budějovice

Kontaktní adresa: Nerudova 59, České Budějovice, 370 04

Kontaktní osoba: PhDr. Martina Kolářová

Telefon: 387 927 153, 387 927 154

E-mail: poradna.info@pppcb.cz

Www stránky: www.pppcb.cz

Činnost: služby poradny jsou poskytovány dětem od 3 do 19 let věku, jejich rodičům a učitelům; zajišťování připravenosti dětí pro povinnou školní docházku; provádění psychologických a speciálně pedagogických vyšetření pro zařazení žáků do škol; zjišťování speciálních vzdělávacích potřeb žáků ve školách; poskytování poradenských služeb žákům se zvýšeným rizikem školní neúspěšnosti nebo vzniku problémů v osobním a sociálním vývoji; zajišťování prevence sociálně patologických jevů; realizace preventivních opatření

Rodinné centrum Emanuel, z. s.

Kontaktní adresa: U hvízdala 9a, České Budějovice, 370 11

Kontaktní osoba: Mgr. Michaela Kadlecová

Telefon: 607 576 257

E-mail: info@rcemanuel.cz

Www stránky: www.rcemanuel.cz

Činnost: aktivity postavené na křesťanském základě; podpora instituce manželství a rodiny; organizace přednášek, kurzů a seminářů zaměřených na manželskou, rodinnou a sociální problematiku; propagace činností s manželskou, rodinnou a sociální problematikou; kurz Manželské večery (jaro, podzim); Ukládání broučků a Probouzení broučků (pro rodiny); činnost centra odráží křesťanské hodnoty a poslání

Rodinné centrum Pomněnka, z. s.

Kontaktní adresa: Lipenská 2592, České Budějovice, 370 01

Kontaktní osoba: Mgr. Iva Křikavová

Telefon: 604 200 169

E-mail: centrumpomnenka@seznam.cz

Www stránky: www.centrumpomnenka.cz

Činnost: kurzy pro maminky a miminka do 1 roku – odborné konzultace s pedagogem, psychologem a fyzioterapeutem; předškolní kurz Škola nanečisto; školní program Všeználek; vzdělávací kurzy pro rodiče zaměřené na výchovu a vzdělávání dětí, na podporu fungující rodiny; psychologické poradenství

Rodinné centrum ROZÁRKA

Kontaktní adresa: Průběžná 2503/38, České Budějovice, 370 04

Lidická tř. 124/11 č. p. 1696, České Budějovice, 370 01 (kancelář & klub)

Pražské předměstí České Budějovice (zážitková zahrada)

Kontaktní osoba: Romana Bočková

Telefon: 724 410 286

E-mail: rozarka.rc.@seznam.cz

Www stránky: www.rozarka.eu

Činnost: prorodinné a volnočasové služby a aktivity – např. sociální a společenská prevence; podpora komunitního a rodinného života; posilování prvořadé a nezastupitelné úlohy rodiny a rodičovské výchovy; volný čas jako prostor pro rozvoj osobnosti – např. volnočasové, aktivizační, vzdělávací a zájmové aktivity; společenské a sportovní akce; podpora aktivit, které vedou ke slaďování rodinného a pracovního života – např. podpora rozvoje zaměstnanosti; podpora sociálního začleňování osob; provádění praktické zooterapie

Salesiánské středisko mládeže – dům dětí a mládeže České Budějovice

Kontaktní adresa: A. Barcala 1791/40, České Budějovice (KC Máj), 370 05

E. Destinové 1, České Budějovice (Středisko), 370 05

Kontaktní osoba: Mgr. Daniela Štádlerová

Telefon: 910 441 242

E-mail: sasmcb@sasmcb.cz

Www stránky: www.sasmcb.cz

Činnost: Pedagogické programy – pro děti a mládež ve věku 3-18 let a jejich rodiny ze sociálně znevýhodněného prostředí zejména ze spádové oblasti Čtyři dvory – sídliště Máj, Šumava a Vltava, nabízejí např. pedagogické programy; smysluplné trávení volného času; v nabídce střediska je celá řada pravidelných zájmových kroužků
Podpůrná práce s komunitou – pro rodiče a rodinné příslušníky dětí a mládeže ze sociálně znevýhodněného prostředí zejména ze spádové oblasti Čtyři dvory – sídliště Máj a Šumava, nabízejí, např. pracovníci reagují na aktuální potřeby rodičů a tím napomáhají ke kvalitnějšímu rodinnému prostředí
Sociální služba – NZDM Oráč – pro děti a mládež ve věku od 6 do 26 let, ohrožené společensky nežádoucími jevy, zejména ze spádové oblasti Čtyři dvory – sídliště Máj,

Šumava a Vltava nabízejí např. možnost trávení volného času; přednášky, besedy a diskuse s pracovníky a odborníky (kriminalita, záškoláctví atd.); základní poradenství; situační intervence

Středisko NAPROTI RODINĚ při Jihočeské rozvojové o. p. s.

Kontaktní adresa: Riegrova 1756/51, České Budějovice

Kontaktní osoba: Bc. Andrea Hájíčková

Telefon: 725 411 683, 724 748 399

E-mail: naprotirodine@jihoceskarozvojova.cz

Www stránky: www.naprotirodine.cz

Činnost: terénní práce v místě bydliště rodiny (služba Podpora a posílení rodiny); ambulantní asistované služby pro rodiče a děti, kteří ke svému setkávání potřebují neutrální prostředí (služby asistované předávání a asistované setkávání); organizace setkání široké rodiny a účelem řešení nepříznivé situace nezletilého dítěte (služba rodinná konference)

Středisko pro rodinu a mezilidské vztahy a Linka důvěry České Budějovice o. p. s.

Kontaktní adresa: Nádražní 47, České Budějovice, 370 01

Kontaktní osoba: PhDr. Rostislav Nesnídal

Telefon: 387 313 030

E-mail: spramv@gmail.cz

Www stránky: www.rodinnaporadnacb.cz

Činnost: aktivní telefonická krizová pomoc; realizace kurzů krizové intervence; ambulantní psychologicko-poradenská, diagnosticko-terapeutická služba a mediace; řešení rozvodové a porozvodové situace; psychoterapeutická pomoc obětem domácího násilí; individuální, skupinové a rodinné psychoterapie; asistované setkávání rodičů s dětmi; nabídka služeb pro náhradní rodinnou péči

Středisko výchovné péče

Kontaktní adresa: Dukelská 23/A, České Budějovice, 370 01

Kontaktní osoba: Bc. Silvie Krzoková, Mgr. Kateřina Lippmannová

Telefon: 607 016 598, 386 355 888 (ambulance), 778 423 954, 778 423 921 (internát)

E-mail: socialni.praccb@dduhomole.cz

Www stránky: www.dduhomole.cz

Činnost: ambulantní i pobytové služby pro děti a mládež s poruchami chování;

individuální, skupinové i rodinné terapie; preventivně výchovné pobyty; poradenské služby a podpora rodičů a zákonných zástupců při výchovných potížích; konzultace pro pedagogy a práce s třídními kolektivy při prevenci a hledání řešení rizikového chování

TEMPERI, o. p. s.

Kontaktní adresa: Jar. Haška 1818/1, České Budějovice, 370 04

Kontaktní osoba: Mgr. Hana Francová, Ph.D.

Telefon: 380 831 415, 702 642 537

E-mail: tempericb@tempericb.cz

Www stránky: www.tempericb.cz

Činnost: realizace sociálních služeb pro rodiny s dětmi, které se nacházejí v obtížné životní situaci a dlouhodobé krizi; sociálně aktivizační služba pro rodiny s dětmi; pomoc rodinám s dětmi při zvládání dlouhodobých nepříznivých situací; podpora pěstounských rodin; dobrovolnická služba pro děti a rodiny s dětmi v jejich volném čase

Další služba: Dobrovolnictví Temperi

THEIA – krizové centrum o. p. s.

Kontaktní adresa: Mánesova 11/3b, České Budějovice, 370 01

Kontaktní osoba: Mgr. Barbora Čechová, MBA

Telefon: 724 243 726, kontakt pro klienty: 775 202 421/778 030 905

E-mail: info@theia.cz, linka pomoci: pomoc@theia.cz

Www stránky: www.theia.cz

Činnost: krizová pomoc a pomoc obětem trestné činnosti; sociální a psychosociální poradenství; odborné sociální poradenství; primární prevence rizikového chování a další vzdělávání sociálních a pedagogických pracovníků; krizová pomoc

Další služba: Program TVÁ VOLBA

Zde uvedu dílčí cíl mé práce. Získaná data, které jsem získala během rozhovorů, jsem zpracovávala metodou vytváření trsů. Odpovědi od jednotlivých informantů jsem porovnávala a zobecňovala. Pro některé otázky jsem vytvořila tabulky, aby byly získané odpovědi přehlednější. Pracovníky jsem si označila od Pracovník č. 1 až po Pracovník č. 6.

4.2 Výsledky rozhovorů s pracovníky organizací

Oblast 1: Identifikační údaje pracovníků

V této oblasti jsem zjišťovala identifikační údaje pracovníků což znamená, pohlaví, věk, nejvyšší dosažené vzdělání, délka praxe v sociálním oboru a délka praxe v dané organizaci. Tyto údaje jsem zanesla do tabulky č. 1, pro lepší přehlednost. Následně jsem do tabulky zanesla i zkrácený název organizace. Tato oblast obsahuje ještě náplň práce jednotlivých pracovníků.

Tabulka č. 1: Identifikační údaje pracovníků

Identifikační údaje	Pohlaví	Věk	Vzdělání	Délka praxe v soc. oboru	Délka praxe v organizaci	Název organizace
Pracovník č. 1	žena	50 let	Mgr.	15 let	7 let	OSPOD
Pracovník č. 2	muž	28 let	Bc.	8 měsíců	8 měsíců	Jihočeská rozvojová
Pracovník č. 3	žena	47 let	Mgr.	10 let	3 roky	Temperi
Pracovník č. 4	žena	40 let	Mgr.	10 let	Od ledna 2019	Sasanka
Pracovník č. 5	žena	29 let	Mgr.	4 roky	1 rok	Středisko pro rodinu
Pracovník č. 6	žena	44 let	Mgr.	10 let	5 let	Krizové centrum pro děti

Zdroj: vlastní výzkum

Odpovědi pracovníků na otázku z oblasti 1: Identifikační údaje pracovníků.

Na otázku č. 1: *Co je náplní Vaší práce?* pracovníci odpověděli:

Pracovník č. 1: *Obnova vztahu mezi rodičem a dítětem, pomoc zaměřená na porozumění dětí.*

Pracovník č. 2: *Terénní práce, sanace v rodinách, dohled při asistovaných setkáváních rodičů s dětmi.*

Pracovník č. 3: *Veškerá sociální práce, podle stoosmičky, dělám ještě i pěstounskou péči na půl úvazku.*

Pracovník č. 4: *Aktivizace rodin s dětmi, komunikace s pěstouny, úřadem, spolupráce s ostatními institucemi.*

Pracovník č. 5: *Objednávání klientů na schůzky, přijímání klientů při vstupu, přijímání nových klientů, linka důvěry.*

Pracovník č. 6: *Krizová intervence, individuální, párové a skupinové konzultace, psaní zpráv pro soud a OSPOD.*

Oblast 2: Jednání s klientem

Do této oblasti otázek jsem zařadila otázky týkající se jednání s klientem. V této oblasti jsem zjišťovala, jaká mají klienti očekávání od organizace, kolik chodí do organizace klientů, to jsem zanesla to tabulky č. 2, pro lepší přehlednost. Dále jsem zjišťovala, zda pracovníci uzavírají s klienty smlouvu, jaké nejčastější překážky brání pracovníkům při spolupráci s klienty, zda si stanoví cíle hned na začátku jednání s klientem a s jakými patologiemi chodí klienti do organizací nejčastěji.

Odpovědi pracovníků na otázky z oblasti 2: Jednání s klientem.

Na otázku č. 2: *Jaká očekávání mají klienti od Vašeho zařízení, pokud nějaké mají?* pracovníci odpověděli:

Pracovník č. 1: *Obnovení nebo upevnění kontaktu s rodinou a někteří, že za ně jejich situaci vyřešíme.*

Pracovník č. 2: *Spoustu z nich má pocit, že se nějakým způsobem všechny starosti vyřeší za ně.*

Pracovník č. 3: *Abysme vyřešili jejich situaci za ně v podstatě.*

Pracovník č. 4: *Vše vyřídíme, dáme jídlo atd.*

Pracovník č. 5: *Očekávají podporu a pomoc, kterou hledají.*

Pracovník č. 6: *Očekávají, že jejich situaci vyřešíme za ně.*

Tabulka č. 2: Počet klientů v organizaci za rok 2018

Počet klientů v roce 2018 (celkově v organizaci)	
Pracovník č. 1	158
Pracovník č. 2	72
Pracovník č. 3	68
Pracovník č. 4	100
Pracovník č. 5	210
Pracovník č. 6	244

Zdroj: vlastní výzkum

Z tabulky č. 2 vyplývá, že nejvíce klientů bylo u Pracovníka č. 6, což je organizace Krizové centrum pro děti a rodinu v Jihočeském kraji, z.ú. Naopak nejméně klientů bylo v organizaci TEMPERI, o.p.s. zde je nutno uvést, že celkem bude mít tato organizace samozřejmě více klientů, já jsem však zjišťovala počet klientů v sociální službě sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi. Počet klientů se samozřejmě liší, a to z toho důvodu, že každá organizace má jinou velikost a jiný počet zaměstnanců.

Na otázku č. 3: ***Uzavíráte s klientem při řešení jeho problému smlouvu? Pokud ano, co smlouva obsahuje?*** **Pracovníci odpověděli:**

Pracovník č. 1: *Smlouvu neuzavíráme, protože jsme orgánem státní správy.*

Pracovník č. 2: *Uzavíráme dohodu, obsahuje, kodex našeho chování, pravidla, který musí klienti dodržovat.*

Pracovník č. 3: *Uzavíráme smlouvu o sociální službě a ta obsahuje všechny náležitosti podle občanskýho zákoníku a stoosmičky.*

Pracovník č. 4: *Smlouva je uzavírána ústní formou, obsahuje naše pravidla, principy.*

Pracovník č. 5: *Ano, smlouva obsahuje podmínky poskytování našich služeb.*

Pracovník č. 6: *Podepisujeme dohodu o spolupráci, kde jsou podmínky spolupráce.*

Na otázku č. 4: ***Jaké nejčastější překážky Vám brání při spolupráci s klientem ve Vašem zařízení?*** **pracovníci odpověděli:**

Pracovník č. 1: *Nespolupráce rodičů s naším odborem.*

Pracovník č. 2: *Nechuť toho klienta cokoliv dělat.*

Pracovník č. 3: *Nechtěj spolupracovat, oni chtěj abychom to vyřešily za ně.*

Pracovník č. 4: *Nedodržování termínů klientů.*

Pracovník č. 5: *Nedodržování dojednaných pravidel.*

Pracovník č. 6: *Nízká motivace klientů s výraznějšími psychopatickými rysy.*

Na otázku č. 5: ***Stanovíte si cíle hned na začátku jednání s klientem, i když např. klient neví co od služby žádá?*** **pracovníci odpověděli:**

Pracovník č. 1: *Cíle se stanoví po specifikaci služby.*

Pracovník č. 2: *Tak zakázka od OSPODu je hotová.*

Pracovník č. 3: *Zeptáme se klienta, proč přišel a podle toho tvoříme cíle.*

Pracovník č. 4: *Ano, vyžadujeme však spolupráci klienta.*

Pracovník č. 5: *Ano, cíle se stanoví na první schůzce.*

Pracovník č. 6: *Zakázka i cíl jsou definované na začátku.*

Na otázku č. 6: *S jakými problémy (patologiemi) k Vám chodí klienti nejčastěji?* pracovníci odpověděli:

Pracovník č. 1: *Vztahové problémy, nekomunikace mezi rodiči, problémy ohledně péče o děti.*

Pracovník č. 2: N*ejčastější je tam problém ve výchově dětí a nedostatek financí.*

Pracovník č. 3: *Péče o děti, péče o ty děti i po rozvodu, dluhy.*

Pracovník č. 4: *Málo financí, špatné bydlení, problémy ve škole, exekuce.*

Pracovník č. 5: *Manželská, partnerská a rodinná problematika.*

Pracovník č. 6: *Rozvodová a porozvodová situace v rodině s výrazně negativním dopadem na děti.*

Oblast 3: Proces řešení rizikového chování (problémů)

V této oblasti se zabývám, jaký je proces při řešení rizikového chování a patologií. Zařadila jsem zde otázky, jaký postup řešení nabízí obecně při výskytu patologie, jaký postup řešení nabízí při výskytu záškoláctví, jaký postup řešení nabízí při výskytu šikany, jaký postup řešení nabízí při výskytu agresivního chování. Dále jaké pracovníci používají metody a techniky sociální práce, to jsem opět zpracovala v tabulce č. 3 a tabulce č. 4. Poslední otázka této oblasti řeší, jaké problémy rodiny mají nejčastěji vliv na zhoršení péče o dítě.

Odpovědi pracovníků na otázky z oblasti 3: Proces řešení rizikového chování (problémů).

Otázka č. 7: *Jaký postup řešení problémů (rizikového chování) v rodině nabízíte?* pracovníci odpověděli:

Pracovník č. 1: *Poradenství ve věcech péče o děti, poskytování informací a kontaktů na odborníky.*

Pracovník č. 2: *Nejprve monitorujeme rodinu, mapujeme situaci, co tam je a nabídneme řešení, co jak řešit.*

Pracovník č. 3: *Začneme těma faktama, konstruktivně, co musí klient udělat a další kroky, záleží na něm, co vidí jako stěžejní.*

Pracovník č. 4: *Fungujem jako podpůrný pracovník, dáme kontakty, zavolat si však musí klient.*

Pracovník č. 5: *Klient situaci řeší s našimi psychology, oni vlastně určují s klientovou pomocí, jakým způsobem se bude daná situace řešit.*

Pracovník č. 6: *Pracujeme s rodiči na párových konzultacích, pracujeme terapeuticky, je možné přizvat i děti.*

U otázek č. 8, 9 a 10 se všichni pracovníci shodli, že důležité při zmíněném vybraném rizikovém chování je najít nejprve příčinu tohoto chování.

Na otázku č. 8: *Jaký postup řešení problémů (rizikového chování) v rodině nabízíte, při výskytu záškoláctví u dětí?* pracovníci odpověděli:

Pracovník č. 1: *Poskytneme poradenství ve věcech péče o dítě, poté poskytneme rodině kontakty na odborníky.*

Pracovník č. 2: *Nabízíme užší spolupráci se školou, nebo doprovázení dítěte.*

Pracovník č. 3: *Spolupracujeme se školou, je možné i doprovodit dítě do a ze školy.*

Pracovník č. 4: *Spolupracujeme s rodiči, dětmi a školou.*

Pracovník č. 5: *Děláme výchovný plán ve formě dohody s dítětem, řešíme společně jeho chování a výchovné vedení.*

Pracovník č. 6: *Pracujeme s rodiči i dětmi na konzultacích či v herně, řešíme chování dětí.*

Na otázku č. 9: *Jaký postup řešení problémů (rizikového chování) v rodině nabízíte, při výskytu šikany u dětí?* pracovníci odpověděli:

Pracovník č. 1: *U agresora i oběti rodině doporučujeme zajít do pedagogicko-psychologické poradny, s nezletilými dětmi jednají naši kurátoři pro děti a mládež.*

Pracovník č. 2: *Když je dítě oběť doporučujeme navázat spolupráci mezi rodiči a školou, u dítěte agresora doporučujeme pedagogicko-psychologickou poradnu.*

Pracovník č. 3: *U oběti spolupracujeme s rodinou, školou a dítětem, u agresora doporučujem pedagogicko-psychologickou poradnu.*

Pracovník č. 4: *Ať už je dítě oběť nebo agresor, „napravujeme" rodinu, spolupracujeme se školou a dalšími návaznými službami.*

Pracovník č. 5: *U dítěte, které je obětí nabízíme rodinnou i individuální terapii, u dítěte agresora odkazujeme rodiče do střediska výchovné péče.*

Pracovník č. 6: *Pracujeme s rodiči v rámci konzultací a dětí v rámci naší herny, hodně nám prozradí to, jak si děti hrají.*

Na otázku č. 10: *Jaký postup řešení problémů (rizikového chování) v rodině nabízíte, při výskytu agresivního chování u dětí?* pracovníci odpověděli:

Pracovník č. 1: *Opět zasahují naši kurátoři pro děti a mládež, snaží se pracovat s celou rodinou, také se doporučuje zajít k psychologovi.*

Pracovník č. 2: *Doporučujem a motivujem ke spolupráci s odborníky jako je pedagogicko-psychologická poradna nebo středisko výchovné péče.*

Pracovník č. 3: *To by měla řešit hlavně škola, ale můžeme spolupracovat se školou a toto chování řešit.*

Pracovník č. 4: *Agresivní chování je záležitost školy, ale když už doporučili bychom pedagogicko-psychickou poradnu.*

Pracovník č. 5: *Spolupracujeme nejdříve s rodinou na rodinné terapii a v případě potřeby i se školou.*

Pracovník č. 6: *Pracujeme terapeuticky s rodiči i dětmi, je možné spolupracovat v rámci školy.*

Tabulka č. 3: Nejčastěji využívané metody sociální práce v organizacích

Pracovníci	Soc. práce s jednotlivcem	Soc. práce se skupinou	Soc. práce s rodinou
Pracovník č. 1			X
Pracovník č. 2			X
Pracovník č. 3	X		X
Pracovník č. 4	X		X
Pracovník č. 5	X		X
Pracovník č. 6	X	X	X

Zdroj: vlastní výzkum

Z tabulky č. 3 vyplývá, že nejčastěji využívaná metoda sociální práce ve vybraných organizacích je metoda sociální práce s rodinou. Naopak nejméně využívanou metodou je sociální práce se skupinou a to proto, že vybrané organizace pracují převážně s rodinou. Metoda sociální práce s jednotlivcem je využívanou metodou více jak u poloviny vybraných organizací, a to ve čtyřech.

Tabulka č. 4: Nejčastěji využívané techniky sociální práce v organizacích

Pracovníci	Rozhovor	Pozorování	Aktivní naslouchání	Technika hraní rolí	Případová studie
Pracovník č. 1	X	X	X		
Pracovník č. 2	X	X	X		
Pracovník č. 3	X	X	X		
Pracovník č. 4	X		X		X
Pracovník č. 5	X		X		
Pracovník č. 6	X		X	X	

Zdroj: vlastní výzkum

Z tabulky č. 4 je vidět, jaká organizace používá, jaké techniky sociální práce. Všechny organizace využívají nejčastěji rozhovor a aktivní naslouchání. Pozorování využívá přesně polovina vybraných organizací. Naopak techniku hraní rolí používá pouze jedna organizace, a to Krizové centrum pro děti a rodinu v Jihočeském kraji, z.ú., případovou studii používá také jen jedna organizace, a to Městská charita České Budějovice – Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi SASANKA.

Na otázku č. 11: *Jaké problémy rodiny mají nejčastěji vliv na zhoršení péče o dítě?* pracovníci odpověděli:

Pracovník č. 1: *Nedostatek financí, nevhodná komunikace mezi rodiči.*

Pracovník č. 2: *Finance.*

Pracovník č. 3: *Finanční situace, zdravotní stav rodičů nebo třeba i změna místa bydliště.*

Pracovník č. 4: *Závislosti, patologie, málo financí.*

Pracovník č. 5: *Rozchod nebo rozvod rodičů, finance.*

Pracovník č. 6: *Finanční nedostatek, nevěra, nemoc rodičů.*

Oblast 4: Způsoby pomoci klientům

V této oblasti jsou zařazeny otázky týkající se jak a jakým způsobem pracovníci řeší rizikové chování a problémy u klientů. Jsou zde otázky týkající se recidivy klientů, jakou nabízejí organizace formu pomoci, tato otázka je zpracována prostřednicvím tabulky č. 5, opět pro lepší přehlednost. Dále zda zapojují pokaždé rodinu do řešení klientova problému, zda používají organizace individuální plán, tato otázka je zpracována do tabulky č. 6 a pokud ano, tak jak zhruba probíhá naplánování tohoto plánu. Další otázky jsou, jak často klienti docházejí do organizace v případě, že mají nějaký problém a poslední otázka v této oblasti je, zda organizace spolupracují s ostatními organizacemi.

Odpovědi pracovníků na otázky z oblasti 4: Způsoby pomoci klientům.

Na otázku č. 12: ***I když se podaří pomoci klientovi vyřešit jeho problém, jsou klienti, kteří se stále vracejí do Vašeho zařízení, je častá recidiva?*** **pracovníci odpověděli:**

Pracovník č. 1: *Ano, někdy se stává, že po nějaké době se situace musí řešit znovu.*

Pracovník č. 2: *Většinou ne.*

Pracovník č. 3: *Docela jo no, ale vrací se jen někteří.*

Pracovník č. 4: *Vždy je procento uživatelů, kteří se vracejí.*

Pracovník č. 5: *Ano, nějaká recidiva je a vždy bude.*

Pracovník č. 6: *Recidivu jako častou nevnímám, je spíše ojedinělá.*

Tabulka č. 5: Poskytovaná forma pomoci

Pracovníci	Terénní	Ambulantní
Pracovník č. 1	X	X
Pracovník č. 2	X	
Pracovník č. 3	X	X
Pracovník č. 4	X	
Pracovník č. 5		X
Pracovník č. 6		X

Zdroj: vlastní výzkum

Z tabulky č. 5 vyplývá, jakou formu pomoci vybrané organizace poskytují. Terénní i ambulantní formu pomoci poskytují dvě, a to Magistrát města České Budějovice – Oddělení sociálně právní ochrany dětí a TEMPERI, o.p.s. Dále z této tabulky vyplývá, že pouze terénní formu pomoci poskytují dvě organizace a pouze ambulantní formu pomoci poskytují také dvě organizace.

Na otázku č. 13: ***Vždy zapojujete do řešení problému rodinu?*** **pracovníci odpověděli:**

Pracovník č. 1: A*no, většinou primární rodinu.*

Pracovník č. 2: *Snažíme se, bohužel v těch rodinách dost často bývá, že jsou rozhádaný.*

Pracovník č. 3: *Pracujeme většinou s celou rodinou, protože ten problém se týká komplexně celý rodiny.*

Pracovník č. 4: *Ano, většinou spolupracujeme v rámci rodiny.*

Pracovník č. 5: *Snažíme se, záleží, na klientově za situaci.*

Pracovník č. 6: *Nejdříve pracujeme s rodiči, s dětmi jen pokud je to vhodné.*

Tabulka č. 6: Použití individuálního plánu při pomoci klientům

Pracovníci	Ano	Ne
Pracovník č. 1	X	
Pracovník č. 2	X	
Pracovník č. 3	X	
Pracovník č. 4	X	
Pracovník č. 5	X	
Pracovník č. 6		X

Zdroj: vlastní výzkum

Z tabulky č. 6 vyplývá, že individuální plán při pomoci klientům používá většina organizací, pouze jedna organizace ho nepoužívá.

Na otázku č. 14: *Pokud používáte k řešení klientova problému individuální plán, jak zhruba probíhá naplánování tohoto plánu?* pracovníci odpověděli:

Pracovník č. 1: *Po definování problému jsou s klientem stanoveny jednotlivé kroky, vedoucí k postupnému řešení.*

Pracovník č. 2: *Řadíme do plánu ten problém a k tomu návazný kroky co s tím.*

Pracovník č. 3: *Na konzultacích se snažíme přijít na to, co je jeho největším problémem a sepíšeme to do individuálního plánu.*

Pracovník č. 4: *Vycházíme z klientovo potřeb a priorit.*

Pracovník č. 5: *Sepíšeme, co je potřeba řešit nejdříve a jakým způsobem se to bude řešit.*

Pracovník č. 6: *Stanovujeme zakázku a cíl, individuální plán nemáme.*

Na otázku č. 15: *Jak často k Vám klienti docházejí, když mají problém?* pracovníci odpověděli:

Pracovník č. 1: *Záleží na situaci, někdy 1krát za 10 let, někdy každý měsíc.*

Pracovník č. 2: *Minimálně, my docházíme k nim, 2-3krát týdně, dle potřeby.*

Pracovník č. 3: *Někteří i třeba několikrát týdně a potom ještě několikrát denně volají.*

Pracovník č. 4: S*píše navštěvujeme klienty v rodinách.*

Pracovník č. 5: *To je dost individuální, jak oni potřebují.*

Pracovník č. 6: *Průměrně 3-5krát do měsíce.*

Na otázku č. 16: *Spolupracujete s nějakým zařízením podobnému tomu Vašemu, nebo nabízíte jinou spolupráci s jinými zařízeními v rámci řešení problému s klienty?* pracovníci odpověděli:

Pracovník č. 1: *Spolupracujeme s dalšími OSPOD a např. s krizovými centry a poradnami.*

Pracovník č. 2: *Spolupráci nenabízíme, ale když se nepodaří pomoci rodině po tom roce, odkazujeme klienty do podobných institucí.*

Pracovník č. 3: *Spolupracujeme, hledáme pro ty děti třeba dětský doktory, psychology.*

Pracovník č. 4: *Ano, spolupracujeme např. s OSPOD, Poradna Eva.*

Pracovník č. 5: *Spolupracujeme, např. s Linkou důvěry, s Probační a mediační službou, i dalšími rodinnými poradnami.*

Pracovník č. 6: *S podobným zařízením i odlišným, jsou klienti, kteří potřebují trochu jinou specializaci.*

Oblast 5: Vnímání pracovníků postupy pomoci

V poslední oblasti mých otázek se zabývám otázkami, jak vnímají pracovníci postupy jejich pomoci klientům. Jsou zde otázky, co by pracovníci doplnili nebo naopak zmírnili co se týká pomoci klientům, jestli je podle nich pomoc klientovi dostatečná a účinná, co může způsobit narušení vztahu klienta a pracovníka. Dále tato oblast obsahuje otázky typu, zda přicházejí klienti spíše dobrovolně, či nedobrovolně, zda je spolupráce s klientem spíše dlouhodobá nebo krátkodobá. Poslední dvě otázky jsou zaměřeny na to, jak velký má dopad patologie v rodině na dítě a co pracovníci očekávají ohledně pomoci klientům do dalších let.

Odpovědi pracovníků na otázky z oblasti 5: Vnímání pracovníků postupy pomoci.

Na otázku č. 17: *Je něco, co byste Vy konkrétně doplnil/a, nebo naopak zmírnil/a ohledně pomoci klientům?* pracovníci odpověděli:

Pracovník č. 1: *Omezuje mě nadměrná administrativa.*

Pracovník č. 2: *Já myslim že to funguje v tuhle chvíli tak jak má.*

Pracovník č. 3: *Tak občas mě mrzí, že nemáme restriktivní opatření jako OSPOD.*

Pracovník č. 4: *Víc bych se zaměřila na pěstounskou péči, rozšířila naše možnosti.*

Pracovník č. 5: *V tuto chvíli bych nic na našich postupech neměnila.*

Pracovník č. 6: *Nic bych neměnila.*

Na otázku č. 18: *Je podle Vás postup řešení/pomoci klientovi dostatečný a účinný?* pracovníci odpověděli:

Pracovník č. 1: *Ano, vnímám ho jako dostatečný.*

Pracovník č. 2: *Ano, považuju ho za účinný.*

Pracovník č. 3: *To je úplně jak kde asi, jak u koho.*

Pracovník č. 4: *My můžeme pomoci k řešení, ale poslední krok je vždy na klientovi.*

Pracovník č. 5: *Ano, postup mi přijde dostatečný i účinný.*

Pracovník č. 6: J*e dostatečný a účinnost nezávisí na přístupu, ale především na motivaci klienta.*

Na otázku č. 19: *Co podle Vás může způsobit narušení vztahu mezi klientem a pracovníkem?* pracovníci odpověděli:

Pracovník č. 1: *Nepravdivá sdělení, ztráta důvěry.*

Pracovník č. 2: *Když zasáhne OSPOD.*

Pracovník č. 3: *Naše pravidla.*

Pracovník č. 4: *Jednoznačně ztráta důvěry.*

Pracovník č. 5: *Důležitá je důvěra v tom vztahu.*

Pracovník č. 6: *Jakákoliv spojitost se soukromým životem pracovníka.*

Na otázku č. 20: *Přicházejí klienti spíše dobrovolně (chtějí ten problém řešit), nebo spíše nedobrovolně?* pracovníci odpověděli:

Pracovník č. 1: *Dobrovolně pouze ti, kteří mají snahu problém řešit, nedobrovolně na základě příkazu soudu.*

Pracovník č. 2: *Dá se říct nedobrovolně, protože jim to nařídí OSPOD.*

Pracovník č. 3: *U nás je to tak, že oni musí chtít.*

Pracovník č. 4: *Přicházejí dobrovolně, ví, že mají problém a chtějí ho řešit.*

Pracovník č. 5: *Většina chodí dobrovolně, ale jsou klienti, kteří to mají nařízené soudem.*

Pracovník č. 6: *Dobrovolně.*

Na otázku č. 21: *Je spolupráce s klientem při řešení jeho problému, dlouhodobá či krátkodobá? Jak dlouho zhruba trvá?* pracovníci odpověděli:

Pracovník č. 1: *Je to velmi individuální, dle závažnosti problému, ale spíš dlouhodobá.*

Pracovník č. 2: *My spolupracujeme maximálně 1 rok, ale většinou je ta doba opravdu využita.*

Pracovník č.3: *Většinou dlouhodobá, někdy i dva, tři roky.*

Pracovník č. 4: *Optimálně cca 6 měsíců.*

Pracovník č. 5: *Dle situace, někdy se podaří problém vyřešit během měsíců, někdy během několika let.*

Pracovník č. 6: *Spíš dlouhodobá, trvá třeba i roky, podle povahy a míry potíží.*

Na otázku č. 22: *Jak velký dopad a vliv má na dítě patologie v rodině?* pracovníci odpověděli:

Pracovník č. 1: *Dítě má výchovné problémy, špatný prospěch ve škole.*

Pracovník č. 2: *Velkej, děti přejímaj chování svých rodičů.*

Pracovník č. 3: *Zásadní.*

Pracovník č. 4: *Hodně velký, vše se točí dokola.*

Pracovník č. 5: *Velký, od toho, kde a jak to dítě vyrůstá, se vše odvíjí.*

Pracovník č. 6: *Velký.*

Na otázku č. 23: *Co očekáváte během dalších let za přínos nebo naopak zhoršení při pomoci klientům ve Vašem zařízení?* pracovníci odpověděli:

Pracovník č. 1: *Mít dostatek finančních prostředků potřebných k řešení problémů s klienty a dostatek odborných sociálních pracovníků.*

Pracovník č. 2: *Krásný by bylo, kdybychom vlastně nebyli potřeba, ale dokud se budou lidi dohadovat a přetahovat o děti, tak budeme muset nějakým způsobem fungovat.*

Pracovník č. 3: *Zhoršení v tom, že pracovníci nejsou finančně doceněný, tak migrujou, nejistota v udělování projektů.*

Pracovník č. 4: *Aby rodiny žili v lepších podmínkách, aby nás nepotřebovali.*

Pracovník č. 5: *Doufám, že budeme mít dostatek financí, abychom mohli i nadále pomáhat klientům a jako organizace se budeme dále rozvíjet.*

Pracovník č. 6: *Zhoršení díky zvyšování administrativy, přínosem by mohly být finanční benefity nebo pracovní benefity.*

5 Diskuse

Bakalářská práce je zaměřena na pomoc rodinám, kde se vyskytl vybraný sociálně patologický jev. Cílem bylo zmapovat vhodné instituce v Českých Budějovicích, na které se mohou rodiny s dětmi při výskytu vybraných sociálně patologických jevů obrátit, v případě jejich zájmu o pomoc. Dílčím cílem bylo ve vybraných institucích zjistit, jakou pomoc nabízejí rodinám při výskytu vybraných sociálně patologických jevů. Z výzkumu se dá usuzovat, že vhodných institucí, na které se mohou rodiny obrátit, je v Českých Budějovicích několik. Z rozhovorů s pracovníky je také patrné, že mezi organizacemi je spolupráce, bez které by se pomoc rodinám a obecně klientům neobešla. Magistrát města České Budějovice uvádí ve své publikaci Průvodce sociální oblastí města České Budějovice (2019), ze které jsem čerpala při zpracovávání zmapovaných institucí, že plánování rozvoje sociálních služeb je založeno na dlouhodobé spolupráci zadavatelů, poskytovatelů a uživatelů sociálních služeb. Cílem tohoto plánování je vyrovnat poptávku po sociálních službách a jejich nabídku. To znamená, aby každý, kdo pomoc potřebuje, ji našel a byla mu poskytnuta včas a kvalitně. Toto tvrzení je v souladu s Ministerstvem práce a sociálních věcí, které na svých webových stránkách také uvádí, že základem plánování sociálních služeb je spolupráce zadavatelů s poskytovateli a uživateli. Dále se také shodují, že společným cílem je zajistit dostupnost kvalitních sociálních služeb (MPSV, © 2012). Zmapovaných organizací jsem vybrala celkem 19 z Českých Budějovic. Mezi nimi jsou: centrum pro rodinu, poradny, krizová centra, rodinná centra, městská charita, dům dětí a mládeže, nízkoprahová zařízení, oddělení Magistrátu města, střediska pro mládež, rodinu a výchovnou péči. Tato zařízení poskytují rodinám a jejich dětem sociální služby a služby sociální prevence, a to: sociální (základní a odborné) poradenství, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, telefonickou krizovou pomoc, krizovou pomoc, nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (MPSV, © 2017). Dále nabízí rodinám, např. řešení rozvodové a porozvodové situace, krizovou intervenci, přípravu na manželství, rozvíjení a upevňování vztahů mezi rodiči a dětmi, programy pro volný čas, vzdělávací a aktivizační činnosti, podporu a nácvik sociálních kompetencí v jednání na úřadech, zajišťování připravenosti dětí pro povinnou školní docházku, organizaci přednášek, kurzů a seminářů zaměřených na manželskou, rodinnou a sociální problematiku, vzdělávací kurzy pro rodiče zaměřené na výchovu a vzdělávání dětí, smysluplné trávení volného času dětí a mládeže, ambulantní i pobytové služby pro děti a mládež

s poruchami chování, podporovaná setkávání dítěte s odcizeným rodičem nebo podporu pěstounských rodin. Je tedy zřejmé, že si rodiny mohou vybrat z široké škály jak sociálních, tak ostatních služeb, které jim jsou v Českých Budějovicích nabízeny. Město České Budějovice se snaží pomocí Magistrátu města České Budějovice podporovat, doplňovat a rozšiřovat tyto služby. Jak sami na stránkách Magistrátu města České Budějovice uvádějí, město pomáhá svým občanům řešit problémy několika způsoby. A to výkonem státní správy v přenesené působnosti, jež je poskytována prostřednictvím oddělení sociálně právní ochrany dětí a oddělení sociální pomoci. Dále výkon samosprávy v sociální oblasti města České Budějovice prostřednictvím oddělení sociální pomoci (Statutární město České Budějovice, © 2018). Magistrát města České Budějovice také každoročně aktualizuje již zmíněnou publikaci Průvodce sociální oblastí města České Budějovice (2019), která slouží v rámci procesu plánování rozvoje sociálních služeb k tomu, informovat veřejnost o sociálních službách a organizacích, které je poskytují. Dále město vydává publikaci Průvodce pro rodinu (2017-2018), ze které jsem také čerpala. Obě publikace jsou dostupné zdarma, jak v tištěné podobě na Magistrátu města České Budějovice, na Odboru sociálních věcí, tak i v online podobě na webových stránkách Magistrátu. Publikace Průvodce pro rodinu (2017-2018) obsahuje nejen mateřská a rodinná centra, ale také seznam mateřských škol, jeslových a azylových zařízení, hudebních a uměleckých škol, pedagogicko-psychologickou poradnu, dětské psychology, logopedie a logopedické ambulance a mimo jiné i kavárny a restaurace s dětským koutkem, dětské koutky, herny a sportoviště a organizace pro děti, což mi přijde velmi praktické. Je třeba také zmínit, že tyto publikace i webové stránky Magistrátu poukazují na webový portál pro rodinu města ČB (Město pro rodinu), kde jsou, např. novinky a aktuality z oblasti rodiny, akce pro rodinu, informace o sociálně-právní ochraně dětí, prorodinné organizace, poradna a mnoho dalšího. Publikace Průvodce pro rodinu (2017-2018) poukazuje na další webové portály, které jsou pro rodiny s dětmi důležité a mohou jim být užitečné, a to např. Moje rodina, Asociace DÍTĚ a RODINA, Deník o dětech a rodičích, Národní centrum pro rodinu, Ministerstvo práce a sociálních věcí (sociální poradce) a další. Je proto opravdu vidět, že se Město České Budějovice snaží podporovat rodiny s dětmi, ať už svými aktivitami pro rodiny nebo sociálními službami pro ně. Když se zaměřím na dílčí cíl, jakou pomoc vybrané organizace těmto rodinám nabízejí, z výzkumu vyplynulo, že obecně při výskytu rizikového chování v rodině organizace nabízejí tuto pomoc: pracovník č. 1 v jeho instituci nabízí hlavně poradenství, předání kontaktů na odborníky, kteří se blíže

orientují na specifické rizikové chování. Naopak pracovník č. 2 nejprve monitoruje rodinu, se kterou má pracovat, mapuje situaci a poté nabídne řešení, co a jak řešit. Pracovník č. 3 se shoduje s pracovníkem č. 2 a také konstruktivně hledá, co je potřeba a navazuje potřebné kroky ke spolupráci, ovšem zde záleží na klientovi, co on vidí jako stěžejní. Pracovník č. 4 upozorňuje, že působí jako podpůrný element, proto nabídne kontakty, zavolat nebo vyřídit schůzku si však musí klient sám. Pracovník č. 5 poukazuje na to, že poradenství v jejich organizaci vedou převážně psychologové, proto klient společně s psychologem přijdou na řešení společně, nabízí hlavně poradenství, popřípadě sociální pracovnice je odkáže na jinou specifickou organizaci. Pracovník č. 6 poukazuje, že nabízejí práci s rodiči na párových konzultacích, kam je možné přizvat i jejich děti. Arnoldová (2016) podle zákona č. 108/2006 Sb., zákon o sociálních službách, rozlišuje sociální poradenství na základní a odborné. Základní sociální poradenství poskytuje osobám informace, které přispívají k tomu, aby řešili jejich nepříznivou životní situaci. Odborné sociální poradenství je dle Arnoldové (2016) poskytováno se zaměřením na potřeby jednotlivých okruhů sociálních skupin osob, např. v občanských, manželských či rodinných poradnách. Dílčí cíl z pohledu vybraného rizikového chování, a to záškoláctví, šikany a agresivního chování vyplynula nabízená pomoc tato: všichni pracovníci se shodli, že důležité je u tohoto vybraného chování zjistit příčinu, proč děti nechodí do školy, proč šikanují ostatní děti nebo naopak jsou šikanovány nebo jsou agresivní. Nejprve se zaměřím, jak řeší pracovníci záškoláctví u dětí. Pracovník č. 1 poskytne poradenství ve věcech péče o dítě, poté poskytne rodině kontakty na odborníky, kteří se touto problematikou zabývají. Pracovník č. 2 poukazuje, že se setkává se dvěma typy záškoláctví, a to, když dítě nedochází do školy z vlastní vůle a druhým typem je, když je záškoláctví podporováno rodiči, časté omlouvání dítěte, kdy zaspává nebo se mu prostě do školy nechce. U záškoláctví, kdy dítě nedochází do školy z vlastní vůle, se pracovníci č. 2, č. 3, a č. 4 shodli a nabízí užší spolupráci se školou, nebo nabízí přímé doprovázení dítěte do a ze školy, aby nepokračovalo záškoláctví. Pracovník č. 5 dělá výchovný plán ve formě dohody s dítětem, kdy zadavatel tohoto plánu jsou rodiče a škola. Poté společně s dítětem řeší jeho chování a výchovné vedení a snaží se dítě do toho zapojit, dítě musí splňovat určité body, které jsou určené v plánu. Tento pracovník zdůrazňuje, že důležitá je motivace dítěte k plnění těchto bodů. Pracovník č. 6 pracuje s rodiči na konzultacích či s dětmi v herně, řeší společně chování dětí. Martínek (2015) uvádí, že snížení výskytu záškoláctví u žáků může být otevřenou a možnou komunikací mezi žáky, učiteli

a rodiči. Dále je nezbytná spolupráce s metodikem prevence a výchovným poradcem ve škole. V neposlední řadě může škola společně s rodiči spolupracovat s odborníky, např. v poradně či středisku výchovné péče. Šikanu řeší organizace takto: pracovník č. 1 u agresora i u oběti doporučuje rodině zajít do pedagogicko-psychologické poradny, s nezletilými dětmi u nich v instituci jednají kurátoři pro děti a mládež. Pracovník č. 2 a pracovník č. 3 uvádějí, že když je dítě obětí, nabízí možnost užší spolupráce mezi rodinou a školou. Naopak když je dítě agresorem, tak doporučují navázání spolupráce s odborníky jako je pedagogicko-psychologická poradna. Pracovník č. 4 řeší šikanu jak už z pohledu, kdy dítě je oběť nebo agresor, tím, že „napravuje“ rodinu, protože dítě, např. nemá řád, rodiče neví o chování dítěte ve škole, proto se snaží spolupracovat i se školou a dalšími návaznými službami. Pracovník č. 5 u dítěte, které je obětí šikany, poskytuje rodinnou i individuální terapii, když je dítě agresorem, tak rodiče odkazují do střediska výchovné péče, ještě tento pracovník dodává, že šikanu, kdy dítě je agresorem, by měla řešit i Policie ČR. Pracovník č. 6 nabízí v této problematice hlavně spolupráci s rodiči i dětmi na konzultacích či v herně, kde děti o sobě mnoho prozradí tím, jakým způsobem si hrají. Janošová a Říčan (2010) poukazují na možnosti řešení šikany, a to hlavně spolupracovat se školou, pěstovat vzájemnost mezi rodiči a je-li naše dítě šikanováno, poskytnout mu pomoc, zejména spolupracovat se školou při důsledném vyšetření a uplatnění kázeňských prostředků a zároveň spolupracovat s odborným poradenským nebo psychoterapeutickým pracovištěm. Agresivní chování řeší pracovník č. 1. tak, že opět zde zasahují kurátoři pro děti a mládež, kteří se snaží pracovat s celou rodinou, dále tento pracovník doporučuje zajít k psychologovi, který pracuje jak s dětmi, tak jejich rodiči. Tento pracovník ještě dodává, že ve velmi závažných případech je nezletilé dítě umístěno do diagnostického ústavu. Pracovník č. 2 doporučuje a motivuje ke spolupráci s odborníky v pedagogicko-psychologické poradně nebo ve středisku výchovné péče. U agresivního chování pracovník č. 3 a pracovník č. 4 uvádějí, že to by měla převážně řešit škola, pracovník č. 4 dodává, že by tedy odkázal dítě do pedagogicko-psychologické poradny, oba pracovníci se také shodují, že je v tomto případě možnost jejich spolupráce se školou. Pracovník č. 5. a pracovník č. 6 se shodli, že pracují s rodiči i dětmi terapeuticky, nejdříve pracují s rodinou a je zde možnost spolupráce i v rámci školy. Jako řešení agresivního chování uvádějí Fischer a Škoda (2014) psychoterapii, která je poměrně často využívanou metodou pro eliminaci agresivního chování. Dle mého názoru je opravdu u těchto vybraných rizikových chování důležitá spolupráce mezi rodiči, dětmi i školou. Z rozhovorů bylo

patrné, že pracovníci vědí, jak v těchto případech jednat a jak tyto situace řešit. Souhlasím i s Bokovou (2011) která ve své knize uvádí, že rodiče by se v případě výskytu rizikového chování dětí měli obrátit zejména na středisko výchovné péče, rodinnou poradnu, poradnu pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy, soukromé terapeutické ambulance a oddělení sociálně právní ochrany dětí – kurátoři pro děti a mládež do 18 let. Nyní se zaměřím na diskusi k výzkumným otázkám, které pro tuto práci byly zvoleny čtyři. První výzkumná otázka je, jaká zařízení těmto rodinám mohou pomoci. Tato otázka je zároveň spojena s hlavním cílem, kde jsem zmapovala instituce, na které se mohou rodiny obrátit. V mém seznamu zmapovaných institucí jsou ovšem i organizace, které rodinám přímo nepomáhají, ale pouze jim umožňují, např. přednášky, kurzy, semináře, trávení volného času celé rodiny nebo jen dětí. Proto bych měla z mého seznamu vybrat ty organizace, které opravdu rodinám pomohou při výskytu vybraného rizikového chování, jsou to tyto: Diecézní centrum pro rodinu; Krizové centrum pro děti a rodinu v Jihočeském kraji, z. ú.; Magistrát města České Budějovice – Oddělení sociálně právní ochrany dětí; Městská charita České Budějovice – Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Srdíčko – Jirolo; Městská charita České Budějovice – Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež V.I.P.; Městská charita České Budějovice – Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi SASANKA; Pedagogicko-psychologická poradna; Rodinné centrum ROZÁRKA; Středisko NAPROTI RODINĚ při Jihočeské rozvojové o. p. s.; Středisko pro rodinu a mezilidské vztahy a Linka důvěry České Budějovice o. p. s.; Středisko výchovné péče; TEMPERI o. p. s. Dle mého názoru rodiny, které se potýkají s rizikovým chováním a chtějí ho sami od sebe řešit, mají širokou škálu možností při výběru organizace, která jim pomůže. Také bych kladně hodnotila to, že většina organizací vzájemně spolupracuje, a tudíž je patrné, že v Českých Budějovicích je dobrá návaznost pomoci. Druhá a třetí výzkumná otázka spolu souvisí, proto diskusi ohledně těchto otázek spojím. Jsou to tedy otázky, jak zaměstnanci ve vybraných institucích vnímají postupy pomoci a jak zaměstnanci ve vybraných institucích vnímají možnosti pomoci. Pracovníci č. 1, č. 5 a č. 6 se shodli, že postupy a možnosti pomoci jsou dostatečné. Pracovníci č. 2 a pracovník č. 5 se shodli, že postupy a možnosti pomoci jsou účinné. Pracovník č. 3 uvádí, že dostatečnost a účinnost závisí na klientovi a jeho situaci. Pracovník č. 4 uvádí, že oni jako organizace mohou pomoci k řešení, ale poslední krok je vždy na klientovi. Pracovník č. 6 také dodává, že účinnost nezávisí na přístupu, ale především na motivaci klienta. Z výsledků vyplynulo, že pracovníci vnímají postupy a možnosti pomoci jako dostatečné, avšak

účinnost převážně záleží na klientově motivaci a ochotě či potřebě něco změnit. Myslím si, že motivace klienta při řešení jeho situace je velmi důležitá, avšak také velmi složitá. Motivace je podle Říčana (2010) souhrnné označení pro motivy a jejich působení. Motiv je faktor, který uvádí do pohybu. O motivu mluvíme jako o potřebě obzvlášť, když zdůrazňuje nedostatek nějakého žádoucího předmětu. Motivy zdůrazňují energetizaci organismu, aby člověk uspokojoval své potřeby (Říčan, 2010). Pracovníci č. 2, č. 5 a č. 6 dodávají, že by nic ohledně pomoci klientům ve svých organizacích nezmírnili ani naopak nedoplnili. Pracovníka č. 1 omezuje nadměrná administrativa. Pracovník č. 3 by doplnil restriktivní opatření. A pracovník č. 4 by se více zaměřil na pěstounskou péči a rozšířil možnosti organizace. Poslední výzkumná otázka zní, s jakými sociálně patologickými jevy se nejčastěji na instituce klienti obracejí. Ohledně této výzkumné otázky se pracovníci shodli, že nejčastěji k nim chodí klienti, kteří potřebují pomoci s touto problematikou: rozvodová a porozvodová situace v rodině; vztahové problémy; výchovné problémy; péče o děti a finanční situace rodiny. Pracovník č. 3 a pracovník č. 4 ještě podotkli, že klienti se na jejich organizaci obracejí také v případě, že mají dluhy či exekuce. Jak uvádí Pemová a Ptáček (2016), když se hodnotí kvalita péče o děti a kompetence rodičů, zaměřuje se na posouzení materiální a finanční situaci rodiny, způsob péče o děti, vztahy a komunikaci uvnitř rodiny, zdroje rodiny a identifikaci potřeb. Je tedy patrné, že finance ohledně péče o dítě hrají v rodině velkou roli. Souhlasím se všemi pracovníky, kteří také uvedli, že problémy rodiny, které mají nejčastěji vliv na zhoršení péče o dítě, jsou právě finance a finanční situace rodiny. Výzkum tedy ukázal, že práce s rodinou, ve které se objevil sociálně patologický jev, je složitá a poměrně dlouhodobá. Nicméně pracovníci v organizacích, které těmto rodinám mohou pomoci, vnímají postupy řešení jako dostatečné. I když většina pracovníků uvedla, že někteří klienti se stále do organizací vracejí. Důležitý je podle mého názoru také pracovní vztah s klientem, který může narušit, několik vlivů, kdy nejdůležitější je, jak se všichni pracovníci shodli důvěra mezi klientem a pracovníkem. Nejvíce však záleží na klientovi a jeho motivaci, aby svou situaci mohl změnit a také na jeho spolupráci s danou organizací.

6 Závěr

V bakalářské práci na téma „Možnosti pomoci při výskytu vybraných sociálně patologických jevů v rodině“ jsem se v teoretické části zabývala pojmy, které s touto problematikou souvisí. Dále jsem vysvětlovala pojmy rizikové chování, druhy rizikového chování, vybrané druhy rizikové chování, a to záškoláctví, šikanu a agresivní chování, dále jsem uvedla příčiny tohoto chování. Také jsem se zaměřila na pojmy, rodinu, typologie rodiny, funkce rodiny, jakou má rodina úlohu u dětí. V neposlední řadě jsem se věnovala vysvětlení pojmu sociální služby, jakým způsobem se tyto služby poskytují a jak se dělí. Nakonec jsem vysvětlila sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi. Cílem praktické části bylo zmapovat vhodné instituce v Českých Budějovicích, na které se mohou rodiny s dětmi při výskytu sociálně patologických jevů obrátit, v případě jejich zájmu o pomoc. Dílčím cílem bylo ve vybraných institucích zjistit, jakou pomoc nabízejí při výskytu vybraných sociálně patologických jevů v rodině. Výzkumné otázky byly zvoleny čtyři, a to: jaká zařízení mohou těmto rodinám pomoci, jak zaměstnanci ve vybraných institucích vnímají postupy pomoci, jak zaměstnanci ve vybraných institucích vnímají možnosti pomoci a s jakými sociálně patologickými jevy se nejčastěji na instituce klienti obracejí. Ke splnění hlavního cíle jsem vytvořila seznam organizací pomocí metody sekundární analýza dat. Zde jsem popsala organizace, na které se mohou rodiny obrátit. Abych zjistila dílčí cíl, použila jsem kvalitativní výzkumnou strategii, jako techniku polostrukturovaný rozhovor s pracovníky vybraných organizací. Metodu jsem použila dotazování. V praktické části jsem výsledky zpracovala metodou vytváření trsů, porovnávala a zobecňovala jsem získané odpovědi jednotlivých informantů. Další získaná data jsem zobrazila prostřednictvím tabulek, které jsem následně popsala. Z praktické části je patrné, že institucí pro rodiny s dětmi je v Českých Budějovicích několik a pracovníci ve vybraných organizacích vnímají jejich pomoc jako dostatečnou. Dále z výzkumu vyplynulo, že aby mohla být nabízená pomoc účinná, záleží hlavně na motivaci a spolupráci klientů s pracovníky. Také jsem z výzkumu zjistila, jak pracovníci řeší vybrané rizikové chování a s jakou problematikou chodí klienti do organizací nejčastěji: rozvodová a porozvodová situace v rodině, vztahové problémy, výchovné problémy, péče o děti a finanční situace rodiny. Touto prací bych chtěla blíže určit pochopení problematiky rizikového chování v rodině a jeho řešení. Dále bych chtěla touto prací přispět k lepšímu přehledu o sociálních službách v Českých Budějovicích, jež jsou

určeny pro rodiny s dětmi. Konečné výsledky mohou posloužit jako zdroj informací rodinám s dětmi, kteří potřebují využít některou ze sociálních služeb v Českých Budějovicích. Domnívám se, že tato bakalářská práce byla přínosem i pro mne samotnou, nejen z důvodu, že jsem během výzkumného šetření navštívila vybrané organizace a vedla rozhovory se sociálními pracovníky, kteří pomáhají těmto rodinám.

Seznam použitých zdrojů

Bibliografické zdroje:

1. ARNOLDOVÁ, A., 2015. *Sociální péče 1. díl: Učebnice pro obor sociální činnost.* Praha: Grada. 240 s. ISBN-978-80-247-5147-4.

2. ARNOLDOVÁ, A., 2016. *Sociální péče 2. díl: Učebnice pro obor sociální činnost.* Praha: Grada. 320 s. ISBN-978-80-247-5148-1.

3. AYMERICH, M., PALMERO, F., et al., 2018. Family socialisation styles and hostility in the adolescent population. *Sustainability (Switzerland).* 10(9), 2962, doi: 10.3390/su10092962.

4. BAKER, E., MASSO, S., et al., 2018. Preschool children's communication, motor and social development: Parents' and educators' concerns. *International Journal of Speech-Language Pathology.* 20(4), 468-482, doi: 10.1080/17549507.2017.1309065.

5. BÁRTLOVÁ, S., MATULAY, S., 2009. *Sociologie zdraví, nemoci a rodiny.* Osveta. 242 s. ISBN-978-80-8063-306-6.

6. BAVERSTOCKOVÁ, A., HINES, G., 2014. *Jak na svého teenagera: Manuál pro rodiče.* Praha: Grada. 224 s.ISBN-978-80-247-5144-3.

7. BOKOVÁ, L., MASÁKOVÁ, V., PROCHÁZKOVÁ, J., et al., 2011. *Rodiče, děti a jejich problémy: sborník studií.* Praha: Sdružení Linka bezpečí. 126 s. ISBN-978-80-904920-1-1.

8. BOWKER, J., et al., 2018. An examination of reciprocal associations between social preference, popularity, and friendship during early adolescence. *Journal of Youth and Adolescence.* 47(9), 1830-1841, doi: 10.1007/s10964-018-0846-1.

9. ČÁBALOVÁ, D., 2011. *Pedagogika.* Praha: Grada. 272 s. ISBN-978-80-247-2993-0.

10. ČÁMSKÝ, P., KRUTILOVÁ, D., SEMBDNER, J., 2011. *Sociální služby v ČR v teorii a praxi.* Praha: Portál. 264 s. ISBN-978-80-262-0027-7.

11. ČAPEK, R., 2014. *Odměny a tresty ve školní praxi.* 2., přepracované vydání. Praha: Grada. 192 s. ISBN-978-80-247-4639-5.

12. DISMAN, M., 2011. *Jak se vyrábí sociologická znalost.* Praha: Karolinum. 372 s. ISBN-978-80-246-1966-8.

13. DRÁBOVÁ, R., ZUBÍKOVÁ, Z., 2007. *Maturita: Společenské vědy.* Praha: Fragment. 104 s. ISBN-978-80-253-0050-3.

14. DRÁBOVÁ, R., ZUBÍKOVÁ, Z., 2007. *Společenské vědy v kostce pro SŠ.* Havlíčkův Brod: Fragment. 188 s. ISBN-978-80-253-0190-6.

15. DUKOVÁ, I., DUKA, M., KOHOUTOVÁ, I., 2013. *Sociální politika: Učebnice pro obor sociální činnost.* Praha: Grada. 200 s. ISBN-978-80-247-3880-2.

16. FISCHER, S., ŠKODA, J., 2009. *Sociální patologie: Analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů.* Praha: Grada. 218 s. ISBN-978-80-247-2781-3.

17. FISCHER, S., ŠKODA, J., 2014. *Sociální patologie: Závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení.* 2., rozšíření a aktualizované vydání. Praha: Grada. 231 s. ISBN-978-80-247-5046-0.

18. GERSHOFF, E., SATTLER, K., et al., 2018. When home is still unsafe: From family reunification to foster care reentry. *Journal of Marriage and Family.* 80(5), 1333-1343, doi: 10.1111/jomf.12499.

19. GILLERNOVÁ, I., KEBZA, V., RYMEŠ, M., et al., 2011. *Psychologické aspekty změn v české společnosti: Člověk na přelomu tisíciletí.* Praha: Grada. 256 s. ISBN-978-80-247-2798-1.

20. GULOVÁ, L., 2011. *Sociální práce: Pro pedagogické obory.* Praha: Grada. 208 s. ISBN-978-80-247-3379-1.

21. HARGAŠOVÁ, M., NOVÁK, T., 2007. *Předmanželské poradenství.* Praha: Grada. 138 s. ISBN-978-80-247-1730-2.

22. HELUS, Z., 2018. *Úvod do psychologie: 2., přepracované a doplněné vydání.* Praha: Grada. 312 s. ISBN-978-80-247-4675-3.

23. HENDL, J., 2016. *Kvalitativní výzkum: Základní teorie, metody a aplikace.* 4. přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál. 437 s. ISBN-978-80-262-0982-9.

24. HOLÁ, L., et al., 2013. *Mediace a možnosti využití v praxi.* Praha: Grada. 512 s. ISBN-978-80-247-4109-3.

25. CHLOUPKOVÁ, S., 2013. *Jednání se zájemcem o službu sociální péče od A do Z.* Praha: Grada. 128 s. ISBN-978-80-247-4678-4.

26. JANDOUREK, J., 2012. *Slovník sociologických pojmů: 610 hesel.* Praha: Grada. 264 s. ISBN-978-80-247-3679-2.

27. JANOŠOVÁ, P., et al., 2016. *Psychologie školní šikany.* Praha: Grada. 416 s. ISBN-978-80-247-2992-3.

28. JANOŠOVÁ, P., ŘÍČAN, P., 2010. *Jak na šikanu.* Praha: Grada. 160 s. ISBN-978-80-247-2991-6.

29. JEDLIČKA, R., et al., 2015. *Poruchy socializace u dětí a dospívajících: Prevence životních selhání a krizová intervence.* Praha: Grada. 544 s. ISNB-978-80-247-5447-5.

30. JIRÁNEK, T., LENDEROVÁ, M., MACKOVÁ, M., 2009. *Z dějin české každodennosti: Život v 19. století.* Praha: Karolinum. 430 s. ISBN-978-80-246-1683-4.

31. JOHNSTON, R., STAFFORD, J., et al., 2018. Factors associated with parents' belief in the appropriateness of providing alcohol to their child. *Substance Use and Misuse*. 53(14), 2281-2290, doi: 10.1080/10826084.2018.1473433.

32. KELNAROVÁ, J., MATĚJKOVÁ, E., 2010. *Psychologie 1. díl: Pro studenty zdravotnických oborů.* Praha: Grada. 184 s. ISBN-978-80-247-3270-1.

33. KLÍMA, J., et al., 2016. *Pediatrie pro nelékařské zdravotnické obory.* Praha: Grada. 328 s. ISBN-978-80-247-5014-9.

34. KOPECKÁ, I., 2015. *Psychologie 3. díl: Učebnice pro obor sociální činnost.* Praha: Grada. 268 s. ISBN-978-80-247-3877-2.

35. KRÁLOVÁ, J., RÁŽOVÁ, E., 2012. *Sociální služby a příspěvek na péči.* 4. aktualizované vydání. Olomouc: Anag. 463 s. ISBN-978-80-7263-748-5.

36. KROUPOVÁ, K., et al., 2016. *Slovník speciálněpedagogické terminologie: Vybrané pojmy*. Praha: Grada. 328 s. ISBN-978-80-247-5264-8.

37. KUKLA, L., et al., 2016. *Sociální a preventivní pediatrie v současném pojetí.* Praha: Grada. 456 s. ISBN-978-80-247-3874-1.

38. KUNHARTOVÁ, M., POTMĚŠIL, M., POTMĚŠILOVÁ, P., 2017. *Náročné otcovství: Být otcem dítěte s postižením.* Praha: Univerzita Karlova. 220 s. ISBN-978-80-246-3600-9.

39. KUTNOHORSKÁ, J., 2009. *Výzkum v ošetřovatelství.* Praha: Grada. 176 s. ISBN-978-80-247-2713-4.

40. KUZNÍKOVÁ, I., et al., 2011. *Sociální práce ve zdravotnictví.* Praha: Grada. 224 s. ISBN-978-80-247-3676-1.

41. KVINTOVÁ, J., PUGNEROVÁ, M., 2016. *Přehled poruch psychického vývoje.* Praha: Grada. 296 s. ISBN-978-80-247-5452-9.

42. MAHROVÁ, G., VENGLÁŘOVÁ, M. et al., 2008. *Sociální práce s lidmi s duševním onemocněním.* Praha: Grada. 168 s. ISBN 978-80-247-2138-5.

43. MALÍK HOLASOVÁ, V., 2014. *Kvalita v sociální práci a sociálních službách.* Praha: Grada. 160 s. ISBN-978-80-247-4315-8.

44. MARTÍNEK, Z., 2015. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. 2., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada. 192 s. ISBN-978-80-247-5309-6.

45. MÁTEL, A., 2015. *Sociálna patológia a prevencia vybraných sociálno-patologických javov.* 2., doplněné a aktualizované vydání. Bratislava: Spoločnosť pre rozvoj sociálnej práce. 139 s. ISBN-978-80-971445-5-5.

46. MATOUŠEK, O., et al., 2011. *Sociální služby: Legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení.* 2. aktualizované vydání. Praha: Portál. 194 s. ISBN-978-80-262-0041-3.

47. MATOUŠEK, O., 2016. *Slovník sociální práce.* 3. vydání. Praha: Portál. 272 s. ISBN-978-80-262-1154-9.

48. MIOVSKÝ, M., 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu.* Praha: Grada. 332 s. ISBN-80-247-1362-4.

49. MLČOCH, L., 2014. *Ekonomie rodiny v proměnách času, institucí a hodnot.* 2. vydání. Praha: Karolinum. 194 s. ISBN-978-80-246-2323-8.

50. NIELSEN SOBOTKOVÁ, V., et al. 2014. *Rizikové a antisociální chování v adolescenci.* Praha: Grada. 152 s. ISBN-978-80-247-4042-3.

51. NOVOTNÁ, E., 2008. *Základy sociologie.* Praha: Grada. 192 s. ISBN-978-80-247-2396-9.

52. NOVOTNÝ, P., et al., 2017. *Nový občanský zákoník: Rodinné právo.* 2. aktualizované vydání. Praha: Grada. 208 s. ISBN-978-80-271-0431-4.

53. Odbor sociálních věcí Magistrátu města České Budějovice. © 2017-2018. *Průvodce pro rodinu.* Magistrát města České Budějovice. 80 s.

54. Odbor sociálních věcí Magistrátu města České Budějovice. © 2019. *Průvodce sociální oblastí města České Budějovice.* Magistrát města České Budějovice. 100 s.

55. OPRAVILOVÁ, E., 2016. *Předškolní pedagogika.* Praha: Grada. 224 s. ISBN-978-80-247-5107-8.

56. PEMOVÁ, T., PTÁČEK, R., 2016. *Zanedbávání dětí: Příčiny, důsledky a možnosti hodnocení.* Praha: Grada. 200 s. ISBN-978-80-247-5695-0.

57. REICHEL, J., 2008. *Kapitoly systematické sociologie.* 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: Grada. 239 s. ISBN-978-80-247-2594-9.

58. REICHEL, J., 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů.* Praha: Grada. 192 s. ISBN-978-80-247-3006-6.

59. ŘÍČAN, P., 2010. *Psychologie osobnosti: Obor v pohybu.* 6., revidované a doplněné vydání. Praha: Grada. 208 s. ISBN-978-80-247-3133-9.

60. SHVALEVA, N., VORONKINA, L., et al., 2019. Integrated approach to psychological health problems of primary school children. *Advances in Intelligent Systems and Computing*. 726, 1082-1090, doi: 10.1007/978-3-319-90835-9_122.

61. SIKOROVÁ, L., 2011. *Potřeby dítěte v ošetřovatelském procesu.* Praha: Grada. 208 s. ISBN-978-80-247-3593-1.

62. SMOLÍK, J., 2010. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky.* Praha: Grada. 288 s. ISBN-978-80-247-2907-7.

63. SOCHŮREK, J., 2009. *Úvod do sociální patologie.* Liberec: Technická univerzita v Liberci. 186 s. ISBN-978-80-7372-448-1.

64. ŠEĎOVÁ, K., ŠVAŘÍČEK, R., et al., 2014. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách.* 2. vydání. Praha: Portál. 384 s. ISBN-978-80-262-0644-6.

65. ŠIŠKOVÁ, T., (ed.) 2016. *Průvodce rodinnou mediací.* Praha: Portál. 256 s. ISBN-978-80-262-1157-0.

66. ŠTĚRBOVÁ, D., 2013. *Rodiny s postiženými dětmi „Tak trochu jiné" rodiny?*. Olomouc: Univerzita Palackého. 279 s. ISBN-978-80-244-3459-9.

67. URBAN, L., 2011. *Sociologie trochu jinak.* 2. rozšířené vydání. Praha: Grada. 272 s. ISBN-978-80-247-3562-7.

68. URBAN, L., 2017. *Sociologie: Klíčová témata a pojmy.* Praha: Grada. 232 s. ISBN-978-80-247-5774-2.

Elektronické zdroje:

69. ČEVELA, R., et al., 2015. *Sociální a posudkové lékařství*. [online]. Praha: Univerzita Karlova. 160 s. [cit. 2018-04-12]. ISBN-978-80-246-2950-6. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=Qn_wCAAAQBAJ&printsec=frontcover&dq=%C4%8Devela&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwi-yNabvYrdAhVQ6aQKHXo1DxAQ6AEIRDAE#v=onepage&q=%C4%8Devela&f=false

70. DOLEJŠ, M., OREL, M., 2017. *Rizikové chování u adolescentů a impulzivita jako prediktor tohoto chování.* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého. 105 s. [cit. 2019-03-06]. ISBN-978-80-244-5252-4. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=VY5LDwAAQBAJ&printsec=frontcover&dq=dolej%C5%A1&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwipp4WYkoThAhWOaFAKHfXaCawQ6AEIKDAA#v=onepage&q=dolej%C5%A1&f=false

71. DOLEJŠ, M., ZEMANOVÁ, V., 2015. *Životní spokojenost, sebehodnocení a výskyt rizikového chování u klientů nízkoprahových zařízení pro děti a mládež.* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého. 152 s. [cit. 2019-03-09]. ISBN-978-80-244-4492-5. Dostupné z:

https://books.google.cz/books?id=ZsskCwAAQBAJ&printsec=frontcover&dq=dolej%C5%A1+zemanov%C3%A1&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwiAs_qPtIThAhVGJVAKHat0B2gQ6AEIKDAA#v=onepage&q=dolej%C5%A1%20zemanov%C3%A1&f=false

72. GEISSLEROVÁ, E., et al., 2012. *Mít přehled: „Průvodce informačními a poradenskými službami pro mládež v ČR“.* [online]. Praha: Národní institut dětí a mládeže Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. 241 s. [cit. 2018-04-05]. ISBN-978-80-87449-02-8. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=mpHeBgAAQBAJ&pg=PA250&dq=geisslerov%C3%A1&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwjp6-n7vordAhWK2qQKHVKKD1cQ6AEIJzAA#v=onepage&q=geisslerov%C3%A1&f=false

73. Magistrát města České Budějovice. *Péče, pomoc a podpora v sociální oblasti.* © 2018. [online]. [cit. 2019-03-21]. Dostupné z: http://www.c-budejovice.cz/pece-pomoc-podpora-v-socialni-oblasti

74. MPSV ČR. *Sociální služby.* © 2017. [online]. [cit. 2019-03-21]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/cs/18661

75. MPSV ČR. *Základní informace o komunitním plánování sociálních služeb.* © 2012. [online]. [cit. 2019-03-21]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/cs/858

76. MPSV ČR. *Vyhláška č. 505/2006 Sb., vyhláška, kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách, © 2006.* [online]. [cit. 2018-04-23]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/11911/vyhlaska_505-2006.pdf

77. MPSV ČR. *Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů,* © 2006. [online]. [cit. 2018-04-20]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/31234/Zakon_o_socialnich_sluzbach-stav_k_1._10._2017.pdf

78. MPSV ČR. *Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů,* © 1999. [online]. [cit. 2018-03-10]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/7263/Zakon_o_socialne-pravni_ochrane_deti.pdf

79. MŠMT ČR. © 2019-2027. *Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže, na období 2019-2027*. [online]. [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/file/28077

80. VOJTÍŠEK, P., 2012. *Výzkumné metody: Metody a techniky výzkumu a jejich aplikace v absolventských pracích vyšších odborných škol.* [online]. Praha: Vyšší odborná škola sociálně právní v Praze. 54 s. [cit. 2019-03-20]. ISBN-978-80-905109-3-7.
Dostupné z: http://skoly.praha.eu/files/=84121/Skripta+++V%C3%BDzkumn%C3%A9_metody.pdf

Přílohy

Příloha č. 1: Osnova otázek k rozhovoru

Příloha č. 2: Informovaný souhlas

Příloha č. 3: Seznam tabulek

Příloha č. 1: Osnova otázek k rozhovoru

Oblast 1: Identifikační údaje pracovníků

1) Jaká je Vaše funkce/pracovní pozice v tomto zařízení?
1a) Kolik je Vám let?
1b) Kolik let pracujete v oboru?
1c) Jak dlouho pracujete v tomto zařízení?
1d) Jaké máte nejvyšší dosažené vzdělání?
1e) Co je náplní Vaší práce?

Oblast 2: Jednání s klientem

2) Jaká očekávání mají klienti od Vašeho zařízení, pokud nějaké mají?
2a) Kolik klientů k Vám ročně chodí?
2b) Uzavíráte s klientem při řešení jeho problému smlouvu? Pokud ano, co smlouva obsahuje?
2c) Jaké nejčastější překážky Vám brání při spolupráci s klientem ve Vašem zařízení?
2d) Stanovíte si cíle hned na začátku jednání s klientem, i když např. klient neví co od služby žádá?
2e) S jakými problémy (patologiemi) k Vám chodí klienti nejčastěji?

Oblast 3: Proces řešení rizikového chování (problémů)

3) Jaký postup řešení problémů (rizikového chování) v rodině nabízíte?
3a) Jaký postup řešení problému (rizikového chování) v rodině nabízíte, při výskytu záškoláctví u dětí?
3b) Jaký postup řešení problému (rizikového chování) v rodině nabízíte, při výskytu šikany u dětí?
3c) Jaký postup řešení problému (rizikového chování) v rodině nabízíte, při výskytu agresivního chování u dětí?
3d) Jaké metody sociální práce využíváte?
3e) Jaké techniky sociální práce využíváte?
3f) Jaké problémy rodiny mají nejčastěji vliv na zhoršení péče o dítě?

Oblast 4: Způsoby pomoci klientům

4) I když se podaří pomoci klientovi vyřešit jeho problém, jsou klienti, kteří se stále vracejí do Vašeho zařízení, je častá recidiva?
4a) Existuje ve Vašem zařízení pouze ambulantní forma pomoci nebo i jiná forma např. terénní?
4b) Vždy zapojujete do řešení problému rodinu?
4c) Používáte k vyřešení klientova problému individuální plán?
4d) Pokud používáte k řešení klientova problému individuální plán, jak zhruba probíhá naplánování tohoto plánu?
4e) Jak často k Vám klienti docházejí, když mají problém?
4f) Spolupracujete s nějakým zařízením podobnému tomu Vašemu, nebo nabízíte jinou spolupráci s jinými zařízeními v rámci řešení problému s klienty?

Oblast 5: Vnímání pracovníků postupy pomoci

5) Je něco, co byste Vy konkrétně doplnil/a nebo naopak zmírnil/a ohledně pomoci klientům?
5a) Je podle Vás postup řešení/pomoci klientovi dostatečný a účinný?
5b) Co podle Vás může způsobit narušení vztahu mezi klientem a pracovníkem?
5c) Přicházejí klienti spíše dobrovolně (chtějí ten problém řešit), nebo spíše

nedobrovolně?
5d) Je spolupráce s klientem při řešení jeho problému, dlouhodobá či krátkodobá? Jak dlouho zhruba trvá?
5e) Jak velký dopad a vliv má na dítě patologie v rodině?
5f) Co očekáváte během dalších let za přínos nebo naopak zhoršení při pomoci klientům ve Vašem zařízení?

Příloha č. 2: Informovaný souhlas

INFORMOVANÝ SOUHLAS

Informovaný souhlas k účasti na výzkumu k bakalářské práci na téma *Možnosti pomoci při výskytu vybraných sociálně patologických jevů v rodině.*

Jméno informanta:_____

Souhlasím s nahráváním rozhovoru na audio zařízení pro účely výzkumu, který bude popsán v bakalářské práci Lenky Šafránkové, studentky 4. ročníku SP-PS Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Byl/a jsem poučen/a, že v rámci výzkumu mi bude zachována anonymita, že údaje poskytované pro účely tohoto výzkumu budou použity výhradně pro účely této práce a že kdykoliv mohu z výzkumného šetření odstoupit.

V Českých Budějovicích dne……. _____

podpis informanta

Příloha č. 3: Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Identifikační údaje pracovníků

Tabulka č. 2: Počet klientů v organizaci za rok 2018

Tabulka č. 3: Nejčastěji využívané metody sociální práce v organizacích

Tabulka č. 4: Nejčastěji využívané techniky sociální práce v organizacích

Tabulka č. 5: Poskytovaná forma pomoci

Tabulka č. 6: Použití individuálního plánu při pomoci klientům

Seznam použitých zkratek

ČB – České Budějovice

ČR – Česká republika

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

OSPOD – Orgán sociálně-právní ochrany dětí

Policie ČR – Policie České republiky